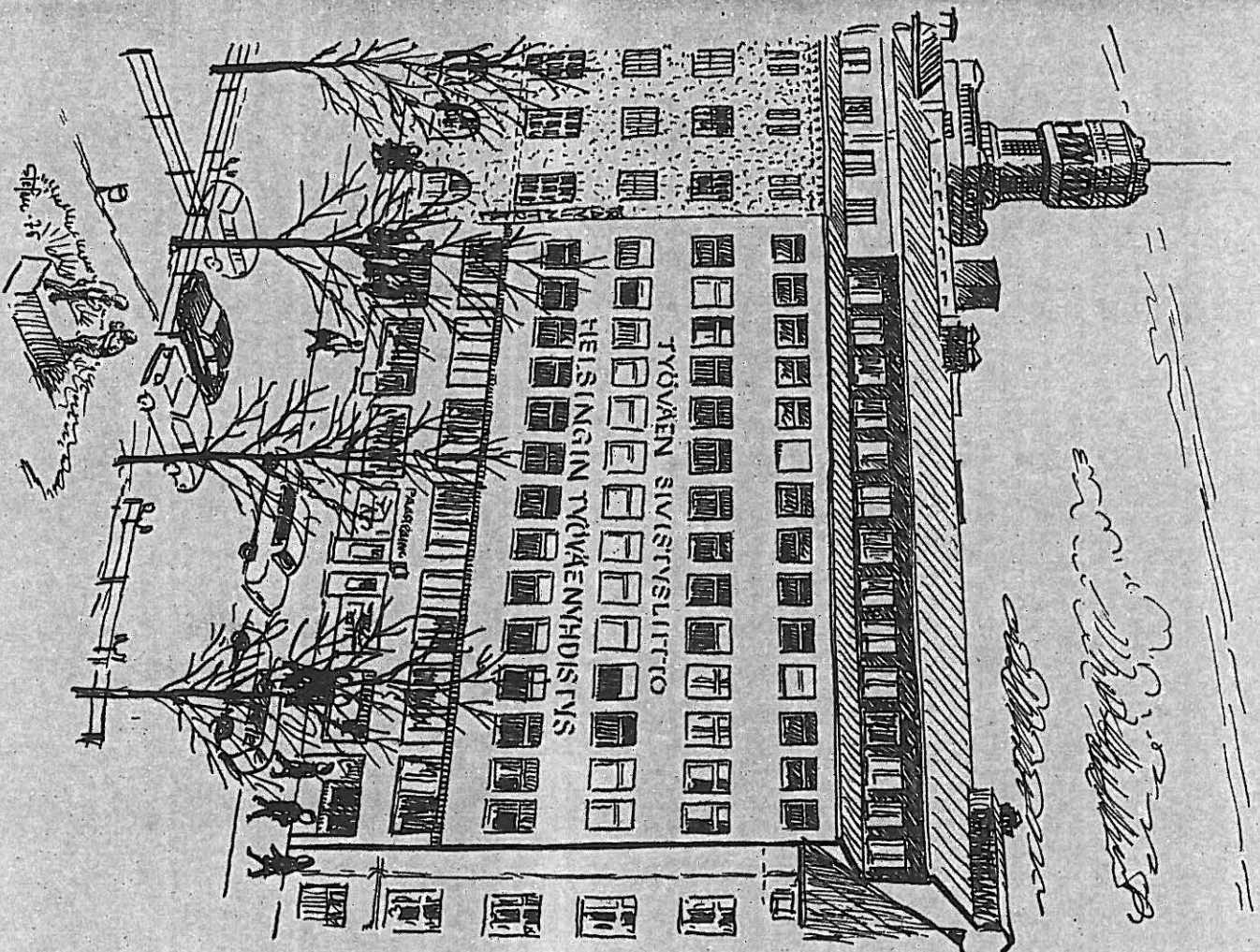

Työväen Sivistysliitto TSL 1974

Kansikuva: taiteilija Tapani Kovanen

I Yleistä

Liiton jäsenjärjestöt osoittivat aktiivista kiinnostusta yhteistä sivistysjärjestöä kohtaan. Aktiivisinta liiton yhteistyö oli ammattiyhdistysliikkeen, Sos.dem. puolueen ja Eläkkeensaajien Keskusliiton kanssa. Jäsenjärjestöjen itsensä suorittamat käytännön toimenpiteet TSL:n ohjaaman opinto- ja kulttuuritoiminnan toteuttamiseksi niiden paikallisissa yhdistyksissä ja jäsenten keskuudessa vaihtelivat kuitenkin suuresti.

Liiton piiri- ja varsinkin opintojärjestöjen vahvistuminen jatkui kertomusvuonna. Liittotoimikunta arvioi niiden suorituskyvyn kasvaneen siinä määrin, että päättäessään 3. 10. liiton toimintasuunnitelmasta kulumassa olevalle vuodelle, se esitti liiton opinto- ja piirijärjestöille eräitä lisätehtäviä, jotka edistäisivät työväen omaa sivistystyötä. Tärkein liittotoimikunnan esityksistä koski opintokerhojen perustamista syksystä 1975 lähtien suoraan opintojärjestöjen alaisuuteen, silloin kun siihen on tarvetta ja mahdollisuuksia.

Liittoon ilmoittautuneiden opintokerhojen määrä kasvoi 1973–1974 edelliseen kauteen verrattuna yli 8 %. Valtionapuun yltäneiden kerhojen määrä kasvoi yli 10 %. Tulosta on pidettävä tyydyttävänä, kun otetaan huomioon ammattiyhdistysliikkeestä ilmoittautuneiden opintokerhojen määrän niukka aleneminen vastaavana aikana.

Liiton jäsenmaksujen osuus tuloista laski viisi prosenttiyksikköä ollen noin 15 %. Valtionaputulojen osuus oli noin 42 %, mikä merkitsi pientä kasvua. Omien tulojen osuus oli noin 43 %. Siinä oli niin ikään jonkin verran lisäystä. Kun on kysymys sivistysjärjestöstä, voidaan valtionaputulojen osuuden alhaisuutta ja omien tulojen osuuden korkeutta pitää kielteisenä ilmiönä. Kuitenkin jälkimmäistä on samalla syytä pitää osoituksena siitä, että liiton olemassaolo nojaa työväenliikkeessä ja työväestön keskuudessa tunnettavaan todelliseen tarpeeseen.

Liittotoimikunta asettui lausunnossaan tukemaan Vuoden 1971 koulutuskomitean mietinnössään esittämää linjaa nuorisoasteen koulutuksen järjestämiseksi. Kertomusvuoden lopussa, joulukuun 20. päivänä, antoi hallitus esityksensä kauan odotetuksi laiksi opintokeskusten valtionavusta eduskunnalle. Lain säätäminen siirtyi vuoden 1975 puolelle. Niin liiton joka vaiheessa aktiivisesti ajama opintokeskuslaki oli saapumassa päätteeseen.

II Hallinto

1. Jäsenjärjestöt ja edustajakokous

Kertomusvuoden aikana kuuluivat liittoon seuraavat jäsenjärjestöt ja niiden edustajina (suluissa varaedustajina) liiton edustajakokouksessa olivat seuraavat henkilöt:

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Jaakko Hyvönen, Risto Savolainen ja Lauri Sivonen;

Kultusosuoskuntien Keskusliitto: Aimo Hautaniemi, Raija Itkonen, Olavi Hurri, Aune Kivi, Viljo Ripatti, Onni Peltonen, Pauli Myllymäki ja Veli Lehtinen (Reima Heikkinen, Rolf Johansson, Teppo Meriluoto, Pentti Nieminen, Pertti Tuominen, Sinikka Salonen-Saxen, Raija Viitanen ja Kauko Nyroos);

Finlands Svenska Arbetarförbund: Alf-Erik Helsing (Kaj Laxén);

Työväen Urheiluliitto: Outi Nurmi ja Arvo Roiha (Mikko Laine ja Oiva Hurme);

Suomen Työväen Musiikkiliitto: Oiva Hildén (Olavi Kaihlanen);

Sosialidemokraattinen Naisliitto: Laila Lindbergh (Elina Augustin);

Työväen Näyttämöiden Liitto: Kaarina Lampinen (Seppo Kankainen);

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto: Pauli Nieminen (Veera Hokkanen);

Suomen Sosialidemokraattinen Raittiusliitto: Sylvia Honkavaara;

Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö: Urpu Vihavainen (Ensio Kotiranta);

Liiketyöntekijäin Liitto: Ebba Keskinen, Kauko Suhonen ja Jan Furstenberg (Matti Puumalainen, Heikki Kettunen ja Kullervo Talvisilta);

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö: Vieno Hämäläinen, Kurt Gustafsson, Kerttu Vainio, Olli Paunu, Aimo Parrila, Helvi Raatikainen, Aarne Etelä, Pentti Öhman, Lauri Ihalainen ja Ismo Luimula (Helena Korhonen, Anneli Roine, Hilka Jukarainen, Maija-Liisa Kekkonen, Kirsti Palanko, Irene Vähätalo, Elina Hytönen, Irma Hursti, Mikko Varis ja Aulikki Liukko);

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto: Unto Luhtasaari ja Simo Raivio (Kaarina Kari ja Jouko Mäkelä);

Valtion Työntekijäin Liitto: Jukka Kannisto (Aimo Myllynen);

Metallityöväen Liitto: Tuulikki Kannisto, Timo Ronkainen, Mirja Laakso ja Maija-Liisa Halonen (Matti Kopperi, Lea Hietanen, Pekka Helminen ja Timo Sandberg);

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto: Eugén Kaukolampi, Jarmo Lehtonen ja Anna-Liisa Harju (Reima Mänttari, Paavo Tyysjärvi ja Eilä Järvi);

Rautatieläisten Liitto: Veikko Behm ja Matti Lahtinen (Erkki Lempinen ja Göran Åberg);

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto: Lauri Kaarisalo (Anna-Kati Hartikka);

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto: Viljo Järvinen ja Aimo Kurki (Laila Parkkinen ja Tapio Takala);

Työväen Akatemian Toveriliitto: Maija-Liisa Häyrinen (Helena Löyhkö);

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto: Maila Äijänen ja Jorma Kallio (Eeva Vilonen ja Kari Korpela);

Suomen Veturimiesten Liitto: Raimo Pölönen (Esko Kangas);

Suomen Lasti- ja Posliinityöväen Liitto: Toivo Partanen (Erkki Rintama);

Väinö Voionmaan Säätiö: Pentti Ketola (Alli Lahtinen);

Suomen Maaseututyöväen Liitto: Pentti Erkkilä ja Raimo Lindlöf (Raimo Parrila ja Kaarlo Tammela);

Suomen Merimies-Unioni: Reijo Anttila ja Pekka Kinnari (Matti Taberman ja Robert Herdin);

Valtion Viranhaltijain ja Työntekijäin Liitto: Sinikka Lepomäki (Unto Kivekäs);

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto: Elvi Koskinen (Arvo Kousa);

Kristillisten Sosialidemokraattien Liitto: Anna-Liisa Juntunen (Pekka Lampinen);

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto: Pertti T. Hyvönen ja E.U. Rautainen (Arvi Lähtenmäki ja Martti Salonen);

Finlands Svenska Socialdemokratiska Ungdomsklubbars Centralkommitté: Nancy Lökfors (Kaj Holmberg);

Postiliitto: Yrjö Löytönen (Eelis Aikio);

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto: Matti Hyvönen (Jukka Koi-vunen);

Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliitto: Pertti Hynynen ja Jukka Paastela;

Nuorten Kotkain Keskusliitto: Veli Heikkilä (Tenho Tuomainen);

Pohjolan Opiston Toveriliitto: Edvin Mattila;

Ammattiyhdistysopiston Toveriliitto: Risto Vähätaho;

Työväen Urheiluseurojen Keskusliitto: Hugo L. Mäkinen ja Salme Myyryläinen (Martti Heiskanen ja Toni Bärlund);

Nahka- ja Kumialojen Ammattiliitto: Martti Kivimäki (Gunnar Koi-vunen);

Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto: Arvo H. Kreivilä ja Pauli Varhevaara;

Tekstiili- ja Vaatetusyöväen Liitto: Anja Asikainen ja Elsa Hammarberg (Veikko Nissinen ja Alpo Käkelä);

Väinö Voionmaan Opiston Toveriliitto: Kaarina Risku;

Varhaisnuorisoliitto Haukat: Tuulikki Kannisto (Pirkko Reijonen);

Eläkkeensaajien Keskusliitto: Eero Vuoristo ja Aarne Laulainen;

Sosialidemokraattisen Opiskelijanuorison Keskusliitto: Matti Hynynen (Pertti Laamanen);

Invalidiliitto: Taisto Tontti ja Irja Kovanen;
Mielenterveys- ja Kehitysvamma-alaan Liitto: Pasi Virtanen;
Kotien Puolesta Keskusliitto: Margit Loiske (Rauha Sarvisto);
Koulutusalan Sos.-dem Yhdistys: Keijo Voudinmäki (Rafael Kontula);
Jalometallityöntekijäin Liitto: Erkki Pakkanen (Tauno Nordman);
Työväen Shakkiliitto: Aarne Suvela (Matti Salmi);
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto: Holger Nieminen ja Mauno Aikio (Toivo Piironen ja Karl Eriksson);
Suomen Elokuvakerhojen Liitto: Jukka Tainio (Mikael Fränti);
Ilmailualan Unioni: Akseli Keränen (Aino Tuomikoski);
Kemian Työntekijäin Liitto: Reijo Hyytiä ja Toivo Marin (Marja-Liisa Riskilä ja Esko Fransila);
Teknisten ja Erikoisammattien Liitto: Juhani Mattila (Pirkko Reijonen);
Järjestötoimitsijain Liitto: Marita Tapaninen (Matti Mansikka).
 Kaikkiaan kuului liittoon 57 jäsenjärjestöä, jotka yhteensä maksoivat jäsenmaksuja 2 294 058 jäseneltä.

Liiton sääntömääräinen edustajakokous pidettiin huhtikuun 22 päivänä. Siinä tehdyistä päätöksistä mainittakoon:

1. Hyväksyttiin liittotoimikunnan laatima kertomus vuoden 1973 toiminnasta.
2. Hyväksyttiin liiton tilikertomus kalenterivuodelta 1973, vahvistettiin laadittu tilinpäätös ja myönnettiin tilivelvöllisille vastuuvapaus.
3. Hyväksyttiin liittotoimikunnan esitys liiton tulevan toimintakauden suuntaviivoiksi.
4. Hyväksyttiin liittotoimikunnan esitys liiton toiminnan taloudellisista perusteista.
5. Päätettiin, että jäsenmaksujen suuruus pidetään ennallaan: 20 penniä henkilöjäseneltä vuodessa ja niiltä yhteisöiltä, joilla on alle 1 000 jäsentä, 200 markkaa vuodessa.
6. Edustajakokous valitsi liittotoimikunnan jäseneksi Jussi Pikkusaaren tilalle Pentti Öhmanin liittotoimikunnan toimintakauden 1973–1974 loppuajaksi.
7. Suomen Sosialistinen Nuorisoliitto katsottiin laiminlyötyjen jäsenvelvoitteiden perusteella eronneeksi Työväen sivistysliitosta.
8. Annettiin liittotoimikunnalle valtuudet myydä liiton omistama Lintuvaarassa sijaitseva tontti ja lunastaa Kuopion kaupungilta Ranta-Toivalan kylässä sijaitseva maa-alue rakennuksineen.
9. Edustajakokous antoi julkilausuman Opintokeskuslain kiireellisyydestä ja kirjeopetuksen järjestämisestä lakisääteiselle pohjalle.

2. Liittotoimikunta

Liittotoimikuntaan kuuluivat koko vuoden Sakari Kiuru puheenjohtajana, Pekka Heinonen, Pertti Hynynen, Meeri Kalavainen, Aimo Kairamo, Eugén Kaukolampi, Leena Koljonen, Outi Nurmi, Veikko Oittinen,

Arvo Salo, Matti Suhonen ja Risto Talonen, 22. 4. asti Jussi Pikkusaari ja siitä lähtien Pentti Öhman.

Liittotoimikunnan työvaliokunnan ovat muodostaneet Sakari Kiuru, Aimo Kairamo, Leena Koljonen, Veikko Oittinen ja Arvo Salo.

Liittotoimikunta on vuoden kuluessa pitänyt 11 kokousta, joihin liittotoimikunnan jäsenet ovat osallistuneet seuraavasti: Sakari Kiuru 10, Veikko Oittinen 9, Risto Talonen 9, Aimo Kairamo 8, Matti Suhonen 8, Meeri Kalavainen 7, Pertti Hynynen 6, Pekka Heinonen 6, Pentti Öhman 6, Leena Koljonen 4, Outi Nurmi 4, Eugén Kaukolampi 1, Arvo Salo 1 ja Jussi Pikkusaari 4 kertaa.

Liittotoimikunnan kokouksissa tehdyistä päätöksistä mainittakoon:

- Liittotoimikunta päätti kokouksessaan 8. 2., ettei T-teatterin näyttelijöiden välikirjoja uusita.
- Liittotoimikunta antoi 8. 2. lausunnon v. 1971 Koulutuskomitean mietinnöstä.
- Liittotoimikunta asetti 29. 3. työryhmän selvittämään liiton tehtäviä, mahdollisuuksia ja toimintamuotoja työväen kulttuuri- ja harrastustoiminnan kehittämiseksi. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin Pekka Gronow ja jäseniksi Mikael Fränti, Raimo Heino, Veikko Jauhainen, Seppo Kankainen, Jorma Kilappa, Meri-Helka Mantere, Mirjam Polkunen, Kari Rydman ja Arvo Salo sekä Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton, Nuorten Kotkain Keskusliiton ja Sos.-dem. Naisien Keskusliiton edustajat.
- Liittotoimikunta antoi 29. 3. lausunnon Kuvataiteen koulutus- ja museotoimikunnan mietinnöstä.
- Liittotoimikunta antoi 29. 3. lausunnon ehdotuksesta laiksi ja asetukseksi opintokeskusten valtionavusta.
- Liittotoimikunta antoi 26. 4. lausunnon Mielipidelehtitoimikunnan mietinnöstä.
- Liittotoimikunta asetti 28. 5. liiton alatoimikunnaksi TSL:n ideologisen työn toimikunnan.
- Liittotoimikunta antoi 2. 9. opetusministeriölle lausunnon opetusministeriön asettaman Kirjeopetustyöryhmän mietinnöstä.
- Liittotoimikunta antoi 2. 9. lausunnon Elokuvapoliittisen komitean II osamietinnöstä.
- Liittotoimikunta antoi 3. 10. lausunnon Kulttuuritoimintakomitean II mietinnöstä.

3. Alatoimikunnat

Ruotsinkielinen sihteeristö

Vuoden aikana kuuluivat TSL:n ruotsinkielisen sihteeristön edustajistoön seuraavien jäsenjärjestöjen edustajina seuraavat henkilöt:

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö: Leif Fredriksson, Jan Fursenborg, Tom Saxén, Kurt Gustafsson ja Anne-Marie Vuorinen;

Kultusosuuskuntien Keskusliitto: Reima Heikkinen, Raija Itkonen, Rolf Johansson ja Raija Viitanen;

Suomen Ruotsalainen Työväenliitto: Alf-Erik Helsing (varalla Eskil Höglund);

Finlands Svenska Socialdemokratiska Ungdomsklubbers Centralkommitté: Hans Virtanen.

Edustajiston sääntömääräinen vuosikokous pidettiin 18. 4. 1974. Kokouksessa valittiin sihteeristön toimikuntaan varsinaisina jäseninä Tom Saxén (pj.), Rolf Johansson (varapj.), Yrsa Stenius, Kaj-Erik Holmberg ja Kurt Gustafsson sekä varajäseninä Ahti Fredriksson, Leif Fredriksson ja Raija Itkonen. Tilintarkastajiksi valittiin varsinaisina Sven Sandström ja Peter J. Boldt sekä varatilintarkastajina Bror Forsell ja Jan Furstenborg. Toimikunta kokoontui vuoden aikana 11 kertaa.

Ammattiyhdistystoimikunta

Ammattiyhdistystoimikuntaan kuuluivat Leena Koljonen puheenjohtajana ja jäseninä Eeva Hakala, Antti Heikkilä, Raimo Kantola, Eugén Kaukolampi, Unto Luhtasaari, Holger Nieminen ja Aarre Rinne. Toimikunnan sihteerinä ja ay-toiminnasta vastaavana toimihenkilönä oli Pentti Vainio.

Kuluttajatoimikunta

Kuluttajatoimikunnan puheenjohtajana oli Viljo Ripatti ja jäseninä Kaj Bärlund, Hulda Böhring, Eino Lahtinen, Terttu Leppänen, Eero Ollikainen, Olli Paunu, Liisa-Maria Piila, Helvi Westphalen ja Martti Åberg. Toimikunnan sihteerinä oli Sulo Hentula.

Sosiaalitoimikunta

Sosiaalitoimikunnan puheenjohtajana oli Uno Raatikainen ja jäseninä Aarne Lauhiainen, Pertti Ritakoski, Taisto Tontti ja Tenho Tuomainen. Toimikunnan sihteerinä oli Pentti Järvinen.

Ranta-Toivalan kurssikeskuksen hoitokunta ja rakennustoimikunta

Ranta-Toivalan kurssikeskuksen hoitokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Eino Kyyhkynen, sihteerinä Sirkka Kortelainen ja muina jäseninä Onni Hyvönen, Ulla-Maija Koponen, Vuokko Raatikainen, Paavo Vartiainen ja Tauno Vepsäläinen. Hoitokunnan raha-asioita hoiti Sirkka Mikola.

Kurssikeskuksen rakennustoimikuntaan kuuluivat puheenjohtajana Onni Hyvönen, sihteerinä Eino Kyyhkynen ja muina jäseninä Veikko Hiltunen, Raimo Erjavaara, Paavo Vartiainen ja Seppo Jääskeläinen. Jääskeläinen toimi myös rakennussuunnittelijana ja töiden valvojana.

Työväentalomuseon valtuuskunta

Työväentalomuseon valtuuskunnan puheenjohtajana oli Rafael Paasio,

varapuheenjohtajana R.H. Oittinen, ja jäseninä Jorma Jalava. Eero Salovaara, Kalervo Peitsalo, Ilmari Lavonsalo, Untamo Utrio, Sylvi Siltanen, Lyyli Aalto, Väinö Vilponiemi, Erkki Raatikainen ja Sakari Kiuru.

Valtuuskunnan työvaliokunnan muodostivat Ilmari Lavonsalo puheenjohtajana ja jäseninä Pentti Ketola, Vihtori Lahti, Sulo J. Ojanen, Veikko Sallinen, Seppo Berg ja Sulo Hentula.

Museon paikalliseen hoitokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Sulo J. Ojanen, sihteerinä Aarne Nurmi, rahastonhoitajana Toimi Vehviläinen ja muina jäseninä Niilo Suominen, Reino Virta ja Laila Riihimäki.

Työmaakirjaston johtokunta

TSL:n työmaakirjaston johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Juhani Hietanen, varapuheenjohtajana Tauno Simonen ja muina jäseninä Otto Jokinen, Anna-Liisa Sirjamo, Tapani Viitala, Reino Viranko ja Sulo Hentula. Johtokunnan sihteerinä on toiminut Sulo Hentula.

Työvaliokunnan ovat muodostaneet puheenjohtajat ja sihteeri.

Työväen kuvateidetoimikunta

Työväen kuvateidetoimikuntaan kuuluivat Mauri Favén puheenjohtajana ja jäseninä Veikko Jauhiainen, Eliel Söderlund, Olli Valkonen, Timo Vuorikoski, Jukka Lappalainen, Raimo Heino, Heikki Alitalo, Osmo Valtonen, Antero Ruotsalainen, Antti Neuvonen, Toimi Kiviharju, Yrjö Könni ja Erkki Hervo. Toimikunnan varapuheenjohtajana oli Olli Valkonen ja sihteerinä Xenia Parros. Toimikunta on vuoden kuluessa pitänyt 10 kokousta ja toimikunnan työvaliokunta ja tilapäiset työjaostot 9 kokousta.

Työväen elokuvatoimikunta

Työväen elokuvatoimikuntaan kuuluivat vuoden 1974 aikana Martti Soramäki puheenjohtajana, Arvo Salo varapuheenjohtajana, Mikael Fränti sihteerinä ja jäseninä Irmeli Aronen, Hemmo Hänninen, Christian Olsson, Kirsti Palanko-Laaka, Heikki Peltonen, Ilpo Rajala, Modest Savtschenko, Jukka Tainio, Jorma Turunen ja Reijo Vires. Toimikunta on kokoontunut 6 kertaa.

TSL:n kirjallisuustoimikunta

Kirjallisuustoimikuntaan kuuluivat Mirjam Polkunen puheenjohtajana, Matti Suurpää varapuheenjohtajana ja jäseninä Anu Kaipainen, Pekka Kinnari, Juhani Niemi, Outi Nyytjä, Eila Pennanen, Arvo Salo, Jorma Savikko ja Pekka Tarkka. Toimikunnan sihteerinä toimi Ritva Penttonen. Toimikunta on pitänyt 6 kokousta ja työvaliokunta, johon kuuluivat Mirjam Polkunen, Matti suurpää, Eila Pennanen ja toimikunnan sihteeri, 3 kokousta.

Työväenliikkeen radio- ja tv-järjestö

Työväenliikkeen radio- ja tv-järjestön puheenjohtajana toimi Pentti Holappa, varapuheenjohtajana Simo Ojanen ja sihteerinä Marketta Kaunismaa. Jäseninä olivat Veikko Oittinen, Sakari Montonen, Lauri Sivonen, Yrjö Toivainen, Henrik Helenius, Seppo Väisänen, Pekka Hurmo, K.-A. Leväaho, Arjo Söderblom, Heikki Peltonen, Kaj Laxén, Tom Saxén sekä Veikko Jauhiainen.

Järjestön johtokunta piti 2 ja työvaliokunta 5 kokousta.

TSL:n tutkimustyöryhmä

Helsingin yliopiston piirissä toimivan työväenliikkeen historian tutkimusryhmän kanssa on jatkettu yhteistyön kehittämistä TSL:n kanssa. TSL:n tutkimusryhmään kuuluivat puheenjohtajana Lauri Haataja, Seppo Hentilä, Jorma Kalela, Markku Jääskeläinen ja Jussi Turtola. Ryhmän sihteerinä oli Pentti Järvinen.

Ideologisen työn toimikunta

Liittotoimikunta asetti 28. 5. tekemällään päätöksellä alatoimikunnakseen Ideologisen työn toimikunnan, johon tulivat valituiksi puheenjohtajana Aulis Aarnio ja jäseninä Elisabeth Helander, Pertti Hynynen, Jorma Kalela, Mauri Kavonius, Pekka Korpinen, Paavo Lipponen, Erkki Lähde, Paavo Löppönen, Klaus Mäkelä, Heikki Oksanen, Jukka Paastela, Jussi Pikkusaari, Tom Sandlund, Risto Santti, Jyrki Sinervo, Yrsa Stenius, Pirkko Työläjä, Veikko O. Veilahti ja Pentti Öhman. Myöhemmin valittiin vielä Antti Kivivuori ja Risto Talonen. Toimikunnan sihteerinä toimi Pertti Humppila.

Toimikunta piti vuoden aikana kolme kokousta, joista yksi toteutettiin symposium-tilaisuutena Helsingin Työväentalolla.

4. Piirijärjestöjen neuvottelukunta

Piirijärjestöjen neuvottelukunta kokoontui liittotoimikunnan kutsusta sääntömääräiseen kokoukseensa 21.—22. 9. 1974 Väinö Voionmaan Opistolla. Kokouksen tärkein asia oli liiton vuoden 1975 toimintasuunnitelma-luonnoksen käsittely.

5. Opintojärjestöjen neuvottelupäivät

Liiton toimintasuunnitelman edellyttämät opintojärjestöjen neuvottelupäivät pidettiin 25.—26. 5. 1974 Helsingin työväentalolla. Neuvottelupäivien avajaistilaisuudessa esittivät tervehdyksensä Sos.-dem. puolueen puheenjohtaja Rafael Paasio ja saapumaan estyneenä lähettämänsä kirjallisen tervehdyksen muodossa SAK:n puheenjohtaja Niilo Hämäläinen. Neuvottelupäivillä käsitellyistä asioista mainittakoon opintojärjestöjen asema TSL:n toimintaorganisaatiossa, opintokerhojen perustaminen opintokau-

tena 1974—1975 ja valmistautuminen opintokeskuslain antamiin uusiin mahdollisuuksiin.

III Henkilökunta

Liiton pääsihteerinä on ollut Jussi Pikkusaari, opintojohtajana Erkki Husu, taloudenhoitajana ja toimistopäällikkönä Seppo Berg, kulttuurisihteerinä Veikko Jauhiainen, kirjeopiston johtajana Matti Lahtinen, opinto-sihteerinä Lassi Ahtiainen, Sulo Hentula, Pentti Järvinen, Pentti Vainio, Kari Virtanen ja 18.3. lähtien Pertti Humppila, järjestösihteerinä Teuvo Ikonen, tiedotussihteerinä Marketta Kaunismaa, kulttuurivälityksen hoitajana Ritva Penttonen, Aikamerkin päätoimittajana Niilo Johansson, kirjeopiston toimittajina Jorma Turunen ja 25.3. lähtien Sinikka Airas, ruotsinkielisen sihteeristön sihteerinä Henrik Helenius ja Jarl Nordman, opintoneuvojana ja TSL:n työmaakirjaston hoitajana Kerttu Värn, TSL:n työmaakirjaston toisena hoitajana ja siirtotyömaiden opintoneuvojana Eino Skants.

Kassanhoitaja-kirjanpitäjänä on ollut Bertta Latvala ja kassanhoitajana Maire Kymäläinen, kirjeopiston teknisenä sihteerinä Kirsti Kaukolampi, opintokerhoasioiden hoitajana Irene Koski ja Asta Heikkilä, kanslistina Xenia Parros, pääsihteerin teknisenä sihteerinä Helga Karvinen, opinto-osaston teknisenä sihteerinä Marjatta Tuomainen, kulttuuriosaston teknisenä sihteerinä Pirkko Rautiainen, konekirjoittajana Anneli Jalo, konttoristeina Anna-Liisa Hurri, Marja Kari, Eila Lahtinen, Aino Tikka, Pirkko Suominen, Tuulikki Räikkönen 25.3. lähtien, Anne Leppänen 30.9. asti ja 1.11. lähtien Riitta Kainulainen, postittajana 12.9. lähtien Asser Rinkinen, puhelinkeskuksen hoitajana Pirjo Hämäläinen ja lähettinä Mirjam Niemi sekä Ranta-Toivalan kurssikeskuksen emäntänä Anneli Pirskanen, keittiö-apulaisena Mervi Lappveteläinen ja o.t.o. talonmies-vahvistamarina Jaakko Pirskanen.

IV Järjestö-, tiedotus- ja kansainvälinen toiminta

1. Järjestötoiminta

Piirijärjestöt

Vuoden 1974 lopussa liitolla oli 12 piirijärjestöä, joista kaksi oli perustettu toimintavuoden aikana: TSL:n Etelä-Hämeen piirijärjestö, TSL:n Helsingin piirijärjestö, TSL:n Keski-Suomen piirijärjestö, TSL:n Kuopion piirijärjestö, TSL:n Kymen piirijärjestö, TSL:n Lapin piirijärjestö, TSL:n Mikkelin piirijärjestö, TSL:n Oulun piirijärjestö, TSL:n Pohjanmaan piirijärjestö, TSL:n Pohjois-Karjalan piirijärjestö, TSL:n Satakunnan piirijärjestö ja TSL:n Uudenmaan piirijärjestö.

Piirijärjestöt ovat järjestäneet opinto-ohjaajien ja opintosihteerien neuvottelutilaisuuksia ja kursseja sekä ideologisia kysymyksiä käsitteleviä seminaareja.

TSL:n Etelä-Hämeen piirijärjestö oli Valkeakoskella pidetyn Työväen musiikkitapahtuman pääjärjestäjä.

Piirijärjestöt ovat olleet myös tallentamassa työväenperinnettä sekä järjestäneet taidenäyttelyitä ja teatterimatkoja.

TSL:n Etelä-Hämeen piirijärjestöllä on ollut yhteistoimintaa ABF:n Västmanlandin piirin kanssa ja TSL:n Lapin piirijärjestö on järjestänyt ABF:n Norrbottenin piirin kanssa opinto-ohjaajakursseja sekä seminaareja.

Liitto on pitänyt yhteyttä piirijärjestöihinsä kuukausittain lähetetyllä järjestökirjeellä. Lisäksi liiton edustajat ovat vierailleet piirijärjestöjen kouksissa ja muissa tilaisuuksissa.

Piirijärjestöt joutuivat toimimaan taloudellisesti erittäin niukoissa oloissa.

Opintojärjestöt

Toimintavuoden aikana perustettiin seuraavat kuusi uutta opintojärjestöä: TSL:n Outokummun seudun opintojärjestö, TSL:n Kirkkonummen opintojärjestö, TSL:n Kurikan seudun opintojärjestö, TSL:n Pietarsaaren seudun opintojärjestö, TSL:n Siilinjärven seudun opintojärjestö ja TSL:n Koillismaan opintojärjestö. Lisäksi TSL:n Alavuden opintojärjestön toiminta-aluetta laajennettiin käsittämään useita lähikuntia ja opintojärjestön nimi muutettiin TSL:n Vaasan läänin itäisen alueen opintojärjestöksi.

Kertomusvuoden päättyessä liitolla oli 76 opintojärjestöä: Espoon, Haminan seudun, Harjavallan seudun, Hausjärven, Heinolan seudun, Helsingin, Hyvinkään, Hämeenlinnan seudun, Ilomantsin seudun, Imatran, Itä-Pohjanmaan, Itä-Savon, Janakkalan, Joensuun seudun, Jokilaaksojen, Joutsan-Luhangan, Joutsenon, Jyväskylän seudun, Jämsän seudun, Järvenpään seudun, Kainuun, Kemin, Keravan, Keski-Karjalan, Keskisen Kymenlaakson, Keuruun seudun, Kirkkonummen, Koillis-Lapin, Koillismaan, Kokkolan seudun, Korpilahden, Kotkan seudun, Kouvolan seudun, Kuopion, Kurikan seudun, Kuusankosken, Lahden seudun, Lappeenrannan seudun, Lohjan seudun, Lounais-Hämeen, Loviisan seudun, Länsirajan, Mikkelin seudun, Nokian, Nurmijärven, Oulun seudun, Outokummun seudun, Pieksämäen seudun, Pielisen seudun, Pietarsaaren seudun, Pihtiputaan, Porin seudun, Porvoon seudun, Raahen seudun, Rauman seudun, Riihimäen, Rovaniemen seudun, Ruoveden, Salon seudun, Seinäjoen, Siilinjärven seudun, Sisä-Savon, Tampereen, Tornion, Turun seudun, Uudenkaupungin seudun, Vaasan, Vaasan läänin itäisen alueen, Valkeakosken seudun, Vammalan seudun, Vantaan, Varkauden, Ylä-Karjalan, Ylä-Satakunnan, Ylä-Savon ja Äänekosken opintojärjestöt.

Opintoneuvonta ja muu kerho-opiskelua tukeva toiminta, kuten esimerkiksi opinto-ohjaajien ja opintosuhteiden neuvottelutilaisuudet sekä syksyisin järjestetyt opintokerhojen käynnistämistilaisuudet, ovat olleet opintojärjestöjen keskeisiä toimintamuotoja. Yhä enenevässä määrin opintojärjestöt ovat järjestäneet erilaisia kulttuuritapahtumia joko yksin tai yhteistyössä eri paikallisten tahojen kanssa.

TSL:n Riihimäen opintojärjestö kokosi "Työläisten taidetta" -näyttelyn,

joka on ollut esillä laajalti sekä Etelä-Hämeen piirin alueella että muualla. TSL:n Valkeakosken opintojärjestö on ollut mukana valtakunnallistakin huomiota saavuttaneen Työväen musiikkitapahtuman järjestelyissä, samoin TSL:n Jyväskylän opintojärjestö Jyväskylän Talvessa ollen sen järjestelyistä virallisessa vastuussa. TSL:n Lahden seudun opintojärjestö järjesti jälleen perinteiseksi muodostuvan Kevään kulttuuriruiskeen.

Liitto on pitänyt yhteyttä opintojärjestöihin kuukausittain lähetetyllä järjestökirjeellä. Lisäksi liiton edustajat ovat käyneet opintojärjestöjen kouksissa ja muissa tilaisuuksissa.

Opintojärjestöjen toimintaedellytykset ovat merkittävästi parantuneet kunnallisten avustusten nousun myötä, mutta monet opintojärjestöt joutuivat edelleenkin toimimaan puutteellisin taloudellisin voimavaroin.

2. Tiedotustoiminta

Liiton tiedotustoiminta painottui opintotoiminnan tuemiseen. Tiedotustoiminnassa käytettiin hyväksi erityisesti T-lehdistö oy:n sanomalehtiä sekä ammattiyhdistyslehtiä. Lisäksi suunnattiin tiedotusta valtakunnallisiin päivälehtiin. Tiedonjakoa tapahtui myös radion ja tv:n kautta.

Kulttuuritapahtumista liiton toimisto hoiti pääosiltaan Valkeakoskella pidetyn Työväen musiikkitapahtuman tiedotuksen. Toimisto oli mahdollisuuksien mukaan apuna piiri- ja opintojärjestöjen tiedotustoiminnan hoitamisessa.

Liiton toimintaorganisaation sisäinen tiedottaminen hoidettiin kirjein ja eriaisteisin tiedotustilaisuuksin ja pääosiltaan osasto- ja toimintakohtaisesti varsin eriytyneesti.

3. Kansainvälinen toiminta

Pääsihteeri osallistui liiton edustajana työväen sivistysliittojen kansainvälisen federaation, IFWEA:n edustajakokoukseen 18.—19.4.1974 Brysselissä.

Pohjoismainen yhteistyö tapahtui pääasiassa eri maiden työväen sivistysliittojen pääsihteereiden välisissä säännöllisissä kokouksissa. Liittotoimikuntien edustajien välinen kokous pidettiin 20.—21.2.1974 Tukholmassa. Liittoa edustivat Risto Talonen ja Jussi Pikkusaari. Yhteistyön tuloksena järjestettiin useita yhteispohjoismaisia seminaareja Pohjoismaiden kulttuurirahastolta saatujen määrärahojen avulla. Samoin päätettiin yhteistyöorganisaation täsmentämiseksi perustaa sihteeristö kolmen vuoden ajaksi.

Vuoden aikana järjestettiin seuraavat TSL-järjestöjen yhteispohjoismaiset seminaarit: Työväenliike ja joukkotiedotusvälineet 11.—14.11. Espoossa, Työläiskirjallisuus kansansivistystyössä 25.—29.11. Norjassa ja TSL-työ paikallisella tasolla 8.—13.12. Tanskassa.

Yhdessä Norden-yhdistyksen Norrbottenin piirin kanssa järjestettiin suomen kielen seminaari ruotsalaisille 21.7.—2.8. Väinö Voionmaan Opistolla.

Geneve-koulun kurssille 25.5.—12.7. osallistuivat Suomesta Heimo

Huhtanen, Helsingistä, Helena Hämäläinen Helsingistä, Marja-Leena Kari Alavudelta, Vuokko Laaksonen Vantaalta, Matti Lahtinen Helsingistä, Pirkko Moisala Iistä, Rauni Mäenpää Rovaniemeltä ja Unto Siivonen Viitasaarelta. Opetusministeriö myönsi kurssia varten 31 200 markan apurahan. Sakari Kiuru oli Geneve-koulun johtokunnan puheenjohtaja ja johtokunnan jäsenenä olivat Suomesta Jussi Pikkusaari ja Olavi Hurri, varalla Erkki Husu.

Skandinaaviselle kurssille Holly Royde Collegessa Manchesterissa 26.4.—19.7. osallistuivat Suomesta Pirkko Hartman Sipilästä, Mervi Järkäs Tampereelta, Taisto Sivonen Tampereelta ja Birgit Korhonen Turusta. Jokainen lähtijä sai opetusministeriöltä 3 900 markan apurahan.

Jussi Pikkusaari ja Seppo Berg kävivät 14.—19.1. tutustumassa Norjan AOF:n työhön.

Erkki Husu edusti liittoa ABF:n liittokonferenssissa Ruotsissa 20.—22.3.

Unesco-apurahalla järjestetyille opintomatkalla Jugoslaviaan maan yrittäjädemokratiaan ja aikuiskoulutukseen tutustumiseksi osallistuivat Martti Koivisto, Veikko Ranttilä, Erkki Salonen ja Veikko Jauhiainen.

Friedrich-Ebert-Säätiön Kielin viikon seminaariin 9.—15.6. osallistuivat Erkki Husu ja Pentti Järvinen.

Matti Lahtinen ja Kalevi Lamminen osallistuivat pohjoismaiseen kirjeopistokongressiin 9.—10.5. Espoossa.

TSL:n kulttuurivälitys järjesti kulttuurimatkan Unkariin 21.—28.6. Osallistujia oli 32.

Neljä TSL:n tutkimusryhmän jäsentä osallistui Linzissä Itävallassa pidettyyn kansainväliseen työväenliikkeen tutkijoiden seminaariin.

Työväen kuvataidetoimikunta järjesti matkakurssin Unkariin 9.—17.8. Pinnollisena ohjaajana oli Timo Vuorikoski ja osallistujia oli 39.

Friedrich-Ebert-Säätiön järjestämään työläisen asemaa käsittelevään seminaariin 15.—20.9. Saksassa osallistuivat Pertti Hynynen ja Pertti Humpila.

Työväenliikkeen pohjoismaisen historiantutkijoiden seminaari pidettiin Lammilla 25.—28.5. Osanottajia oli 30.

Työväen kuvataidetoimikunta järjesti ruotsalais-suomalaisen taidevalistusseminaarin Kuopiossa 4.—6.10. Osallistujia oli 15.

Kirjeopiston toimituksen jäsenet Matti Lahtinen, Jorma Turunen ja Sinikka Airas vierailivat 15.—16.10. Ruotsissa Brevskolanissa neuvotellen yhteistyöstä.

Friedrich-Ebert-Säätiön edustajat Klaus Reiff ja Peter Schneider vierailivat Suomessa 28.—31.1.

Neuvostoliittolaisen Znanije-seuran kanssa oltiin yhteistyössä Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön kautta. Yhteisjärjestön vieraana ollut Znanije-seuran valtuuskunta tutustui liiton toimintaan 20.11., jolloin se kävi Lounais-Hämeen opintojärjestön vieraana Forssassa, ja 21.11.1974, jolloin se kävi liiton toimistossa.

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestön valtuuskunnassa Puolassa sikäläisen TWP:n vieraana edusti liittoa Matti Lahtinen. Yhteisjärjestön vie-

raana ollut tri Augustyn Wadja samasta puolalaisesta järjestöstä tutustui liiton toimintaan käymällä Kuopion opintojärjestön vieraana.

V Talousosaston toiminta

1. Taloudenhoito

Liiton kirjanpito hoidettiin omalla Audit 1513 kirjanpitokoneella. Kirjanpito on järjestetty uuden kirjanpitolain edellyttämällä tavalla. Tositteiden päivittäinen kirjaus teki mahdolliseksi tulojen ja menojen nopean vertailun talousarvioon.

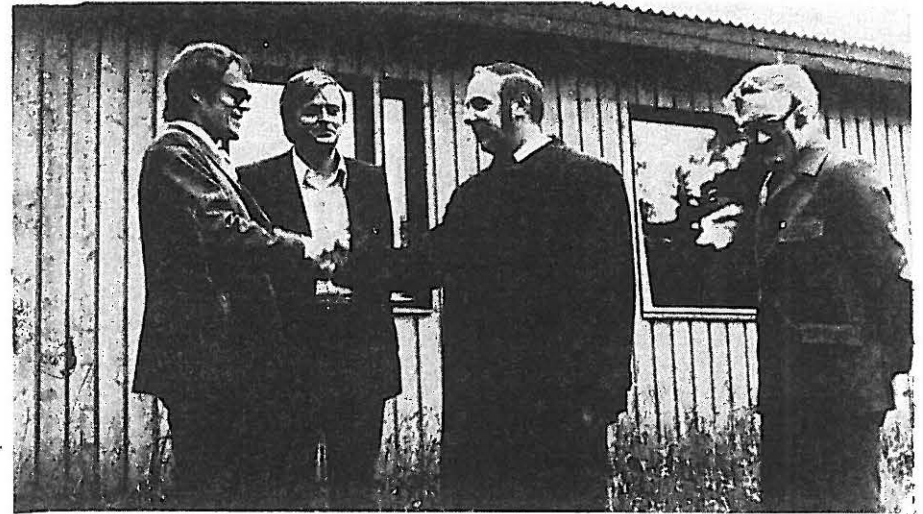
Tulojen ja menojen ajoittuminen eri aikoihin pakotti ajoittain turvautumaan vekseliluottoihin, jotka kuitenkin maksettiin ennen vuoden loppua.

Paitsi taloudellisia tilanneraportteja lisättiin vuoden aikana ennakkolaskelmien osuutta eri toimintavaihtoehtojen toteuttamistapoja valittaessa.

2. Toimistonhoito

Liitto sai lisää toimistotilaa Paasivuorenkatu 5 B:n 6. kerroksesta 478 m². Liiton toimiston Paasivuorenkatu 5 B:ssä 5. ja 6. kerroksessa kokonaispinta-ala arkistotiloineen on 915 m².

Liiton taloudellinen tilanne ei mahdollistanut toimistotekniikan ja kalusteiden lisäämistä ja uusimista enempää kuin 14 110 markalla.

TSL:n kurssikeskuksen uusi oppilasasuntola valmistui kesällä. Osallistumalla asuntosolujen kalustamiseen Metallityöväen Liitto, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto, Postiliitto ja Kemian Työntekijäin Liitto saivat kurssikeskuksessa nimikkosolunsa. Kuvassa Kemian jaostosihteeri Pekka Salokannas ja Metallin taloudenhoitaja Pentti Kymensalo pääsihteeri Jussi Pikkusaaren ja taloudenhoitaja Seppo Bergin seurassa.

3. Henkilökunta-asiat

Työpaikkademokratiaa toteutettiin ja kehitettiin yhteisen toimistokoukousmuodossa. Henkilökunta valitsi myös edustajansa osallistumaan liittotoimikunnan kokouksiin.

Joulukuussa järjestettiin TSL:n kurssikeskuksessa Ranta-Toivalassa koko henkilökunnan yhteinen tilaisuus, jossa selvitettiin liiton toimintaa ja käsiteltiin henkilökunnan koulutuksen kehittämistä.

4. Ranta-Toivalan kurssikeskus

Liiton Ranta-Toivalan kurssikeskuksessa oli vuoden aikana yhteensä 46 erilaista kurssia, joista viikonloppukursseja 33 ja viikolla pidettyjä 13. Kurssseille osallistui 965 henkilöä.

Erillisiä saunailtoja oli lisäksi 64 ja niissä mukana yhteensä 975 henkilöä.

Muita tilaisuuksia oli 24 ja niissä kävijöitä yhteensä 528.

Yhteensä kurssikeskuksessa eri tilaisuuksissa kävi siten noin 2 500 henkilöä ja hoitokunnan järjestämissä esittelytilaisuuksissa lisäksi muutamia kymmeniä henkilöitä, samoin talkoissa.

Kesäkuukausina kurssikeskuksessa oli Kotkaleiri sekä kesälomalaisia. Myös ulkomaalaisia ryhmiä vieraili Ranta-Toivalassa.

Vuoden aikana toteutettiin kurssikeskuksen toinen rakennusvaihe, jonka kuluessa rakennettiin asuntolat, Honkapirtti ja kellaritiloja koulurakennuksen alle. Joulukuussa liitto osti koulupaikan omakseen Kuopion kaupungilta.

Kurssikeskuksen tilojen tarjonnassa tullaan kiinnitetään erityistä huomiota arkikurssien lisäämiseen, mihin uusien asuntojen ja Honkapirtin valmistuttua on entistä paremmat edellytykset.

5. Määrärahojen lisääminen

Määrärahoja ovat hoitaneet lähinnä pääsihteeri ja taloudenhoitaja liittotoimikunnan määrittelemien suuntaviivojen mukaisesti. Niissä edellytettiin järjestömuotoisen sivistystyön saamista tasa-arvoiseen asemaan muiden aikuiskasvatustilaisuuksien kanssa sekä määrärahojen jakamista järjestöjen kesken ottaen huomioon niiden koko toiminnan vakavuus ja yhteiskunnallinen merkitys. Muille sivistysjärjestöille, joilla on jäsenenään poliittinen puolue, osoitettiin määrärahojen jakamista kansanedustajien määrän suhteessa. Tapahtuneessa jaossa ei liitto kuitenkaan saanut sen mukaista osuutta.

VI Opinto-osaston toiminta

1. Opintokerhojen perustaminen

Opintokerhojen perustamiseen tähtäviä toimenpiteitä suunnattiin sekä jäsenjärjestöjen että opintojärjestöjen kautta. Jäsenjärjestöjen toimenpiteet olivat tärkeimmät opintokerhojen aikaansaamiseksi niiden paikallisiin yhdistyksiin. Jäsenjärjestöjen toiminta opintokerhojen perustamiseksi oli

sekä määrältään että laadultaan hyvin vaihtelevaa. Monen jäsenjärjestön kohdalla esiintyi suuria puutteita.

Kaikkiaan ilmoittautui opintokautena 1973–1974 5 124 opintokerhoa (edellisenä opintokautena 4 728), joissa oli yhteensä 40 418 jäsentä.

Lääneittäin jakautuivat opintokerhot seuraavasti:

	Kerhojen luku		Opiskelijoiden määrä
	1973–74	1972–73	
Uudenmaan lääni	1 147	976	8 599
Turun ja Porin lääni	783	859	5 896
Ahvenanmaan lääni	7	3	40
Hämeen lääni	1 018	849	8 433
Kymen lääni	583	556	4 590
Mikkelin lääni	253	219	2 113
Pohjois-Karjalan lääni	152	144	1 274
Kuopion lääni	194	196	1 625
Keski-Suomen lääni	406	348	3 300
Vaasan lääni	252	256	1 893
Oulun lääni	173	193	1 336
Lapin lääni	156	129	1 319
Yhteensä	5 124	4 728	40 418

Järjestöittäin jakautuivat kerhot seuraavasti:

	Kerhoja		Opiskelijoiden määrä
	1973–74	1972–73	
SAK ja sen alaiset liitot	1 932	1 998	13 550
Sosialidemokraattinen Puolue	786	770	5 947
Eläkkeensaajien Keskusliitto	388	252	4 586
Sos.-dem. Naisten Keskusliitto	343	286	2 982
Sos.-dem. Nuorison Keskusliitto	300	350	2 254
Sos.-dem. Opisk.nuorison Keskusliitto ..	226	106	1 726
Suomen Työväen Musiikkiliitto	106	108	920
Sos.-dem. Naisliitto	82	89	646
TSL:n opintojärjestöt	77	54	647
Kotien Puolesta Keskusliitto	59	55	474
Kulutusosuuskuntien Keskusliitto	57	68	605
Invalidiliitto	53	53	559
Nuorten Kotkain Keskusliitto	50	64	359
Työväen Urheiluliitto	46	24	400
Työväen Urheiluseurojen Keskusliitto ..	40	36	367
Merimiespalvelutoimisto —			
Merimies-Unioni	27	31	180
Sos.-dem. Raittiusliitto	17	18	121
Työväen Näyttämöiden Liitto	5	6	39
Suomen Elokvakerhojen liitto	4	1	37
Muut ay-kerhot	88	—	661
Itsenäiset opintokerhot	106	60	958
Muiden järjestöjen kerhot	220	235	1 752
Ruotsinkielisen sihteeristön kerhot	112	64	648
Yhteensä	5 124	4 728	40 418

Lähtämässään toimintasuunnitelmissa ovat kerhot ilmoittaneet opiskelevansa seuraavia aineita:

Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä

Työsuojelun perusteet	557	
Ammattiyhdistystiedon perusteet	376	
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	211	
Työlainsäädännön perusteet	171	
Luottamusmiestiedon perusteet	132	
Työturvallisuus ja työympäristö	71	
Taloustiedon perusteet	54	
Työntutkimustiedon perusteet	53	
Yritysdemokratian perusteet	42	
Muu ammattiyhdistystietous	86	1 753

Politiittinen tietous

Periaateohjelmat	228	
Kunnallispolitiikan peruskoulu	170	
Sosialismi, työväenliike, marxilaisuus	150	
Politiikan peruskoulu	106	
Talouspolitiikan peruskoulu	90	
Sosialidemokratian aateperintö	84	
Liikuntapolitiikan puntari	57	
Perustuslakikirja	52	
Kunnallistietous	40	
Kansainväliset kysymykset	27	
Muu poliittinen tietous	288	1 292

Yleinen kansalaistietous	453	
Järjestötoiminta ja yhdistystietous	303	
Vieraat kielet	231	
Kansantalous, kuluttajataito, osuustoiminta	162	
Yhteiskunnalliset keskustelukerhot	87	
Suomen kieli, suullinen ja kirjallinen esitystaito	59	
Matematiikka, luonnontieto, tekniikka, ammattitaito	45	

Taideaineet, humanistiset aineet

Kaunokirjallisuus, elämäkerrat	294	
Musiikki ja musiikin teoria	182	
Elokuvatietous	42	
Teatteritietous, näyttämötyö	17	
Taidehistoria	12	547

Harrasteaineet	192	

Yhteensä 5 124 opk.

Opetusministeriö määräsi opintokaudeksi 1973–1974 valtionavun enimmäismääräksi 120 mk kerhoa kohden. Liiton opintokerhoista 4 565 valtionapuehdot täyttäneitä kerhoa sai valtionapua yhteensä 543 391 mk. Näissä kerhoissa oli yhteensä 36 154 jäsentä, joista 16 430 miestä ja 19 724 naista. Opintokerhojen keskimääräinen jäsenmäärä oli 7,9 henkeä. Opintokerhot ovat pitäneet yhteensä 56 878 opintokokousta.

Maalaiskuntien ja kaupunki- ja kauppalakuntien keskinäistä osuutta vertaillaessa jakautuivat valtionapukerhot siten, että 3 729 kerhoa toimi kaupunkikunnissa ja 836 maalaiskunnissa.

Lääneittäin jakautuivat valtionapuopintokerhot seuraavasti:

	Kerhoja		Opiskelijoiden määrä		
	1973–74	1972–73	Miehiä	Naisia	Yhteensä
Uudenmaan lääni	1 015	807	3 584	4 034	7 618
Turun ja Porin lääni	700	774	2 619	2 666	5 285
Ahvenanmaan lääni	7	3	24	16	40
Hämeen lääni	935	774	3 536	4 287	7 823
Kymen lääni	529	499	1 341	2 788	4 129
Mikkelin lääni	221	190	795	1 057	1 852
Pohjois-Karjalan lääni	135	121	487	655	1 142
Kuopion lääni	166	159	729	681	1 410
Keski-Suomen lääni	363	298	1 431	1 534	2 965
Vaasan lääni	210	223	876	719	1 595
Oulun lääni	141	167	542	554	1 096
Lapin lääni	143	118	466	733	1 199
Yhteensä	4 565	4 133	16 430	19 724	36 154

Järjestöittäin jakautuivat valtionapuopintokerhot seuraavasti:

	Kerhojen luku		Opiskelijoiden määrä		
	1973–74	1972–73	Miehiä	Naisia	Yhteensä
SAK ja sen alaiset liitot	1 747	1 757	6 357	5 864	12 221
Sos.dem. Puolue	695	703	3 414	1 840	5 254
Eläkkeensaajien Keskusl.	376	243	1 360	3 105	4 465
Sos.dem. Naisten Keskusl.	316	262	28	2 754	2 782
Sos.dem. Opisk.nuorison Kesk. .	202	75	1 020	516	1 536
Sos.dem. Nuorison Keskusl.	199	237	906	601	1 507
S. Työväen Musiikkiliitto	105	108	434	464	898
Sos.dem. Naisliitto	81	89	7	625	632
TSL:n opintojärjestöt	72	52	322	276	598
Kotien Puolesta Keskusliitto	59	54	52	422	474
Kulutusosuuk. Keskusliitto	43	49	130	259	389
Invalidiliitto	46	45	215	279	494
Nuorten Kotkain Keskusliitto ...	42	55	136	169	305
Työväen Urheiluliitto	40	21	108	246	354
Työväen Urheilus. Keskusl.	34	34	110	193	303
Sos.-dem. Raittiusliitto	15	16	26	79	105
Merimiespalvelutoimisto –					
Merimies-Unioni	12	12	77	5	82
Työväen Näyttämöiden liitto	3	4	8	17	25
S. Elokvakerhojen liitto	3	—	11	10	21
Muut ammattiyhdistyskerhot	79	—	349	233	582
Itsenäiset opintokerhot	90	43	267	619	886
Muiden järjestöjen kerhot	194	210	652	941	1 593
Ruotsinkiel. sihteeristön kerh.	112	64	441	207	648
Yhteensä	4 565	4 133	16 430	19 724	36 154

Valtionapuopintokerhot opiskelivat seuraavia aineita:

Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä

Työsuojelun perusteet	507	
Ammattiyhdistystiedon perusteet	337	
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	192	
Työlainsäädännön perusteet	161	
Luottamusmiestiedon perusteet	110	
Työturvallisuus ja työympäristö	61	
Työntutkimustiedon perusteet	49	
Taloustiedon perusteet	45	
Yritysdemokratian perusteet	38	
Muu ammattiyhdistystietous	75	1 575

Poliittinen tietous

Periaateohjelmat	196	
Kunnallispolitiikan peruskoulu	151	
Sosialismi, työväenliike, marxilaisuus	104	
Politiikan peruskoulu	94	
Sosialidemokratian aateperintö	79	
Talouspolitiikan peruskoulu	67	
Liikuntapolitiikan puntari	56	
Perustuslakikirja	47	
Kunnallistietous	36	
Kansainväliset kysymykset	23	
Muu poliittinen tietous	263	1 116

Yleinen kansalaistietous 427

Järjestötoiminta ja yhdistystietous 242

Vieraat kielet 198

Kansantalous, kuluttajataito, osuustoiminta 140

Yhteiskunnalliset keskustelukerhot 79

Suomen kieli, suullinen ja kirjallinen esitystaito 44

Matematiikka, luonnontieteet, tekniikka, ammattitaito 37

Taideaineet, humanistiset aineet

Kaunokirjallisuus, elämäkerrat	280	
Musiikki ja musiikin teoria	178	
Elokuvatietous	41	
Teatteritietous, näyttämötyö	15	
Taidehistoria	11	525

Harrasteaineet 182

Yhteensä 4 565 opk.

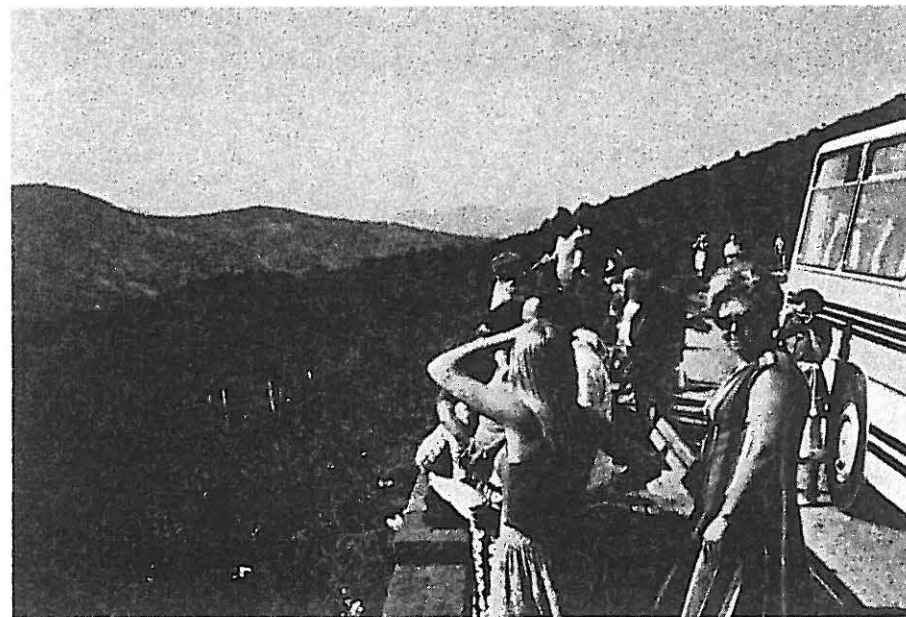
2. Opintokerhotyön ohjaus ja valvonta

Opintokerhojen ohjaus tapahtui pääasiassa opintoaineistojen sisältämin ohjein, kerhokirjein sekä opintojärjestöjen järjestämin opinto-ohjaajien neuvottelutilaisuuksin ja niiden opintoneuvojen suorittamin kerhokäynnin. Laaja opinto-ohjaajakoulutus oli luonnollisesti myös kerho-ohjausta. Osoituksena liiton opintokerhojen verrattain korkeasta tasosta ja valtiona-

vun ehtojen tinkimättömästä täyttämisestä voidaan pitää, että huomattava osa kerhoista opiskeli myös kirjeellisesti ja että runsas enemmistö kerhoista opiskeli liiton tuottaman ja siltä tilaamansa opintoaineiston pohjalta.

3. Opinto-ohjaajakoulutus

Opinto-ohjaajien kouluttamiseksi järjestettiin 34 viikonloppukurssia (M1), joilla oli yhteensä 949 osanottajaa, ja neljä viiden vuorokauden kurssia (M2), joilla oli yhteensä 81 osanottajaa. M1 -kursseilla käsiteltiin opintokerhon valtionapuun liittyviä kysymyksiä ja itse kerho-opiskelua sekä aikuisen oppimistilannetta ja oppimisedellytyksiä. M2 -kursseilla käsiteltiin paljon samoja asioita kuin M1 -kursseilla mutta laajemmin. Pääpaino oli oppimistapahtuman, pienryhmätoiminnan, opiskelutekniikan ja järjestömuotoisen sivistystyön selvittelyssä.

Unkari ei ole vain pusta — siellä on myös vuoria. TKT:n kuvataidematkalaista Visegradissa.

4. Opintosihteerikoulutus

Pääasiassa ammattiosastojen mutta myös sos.-dem. puolueosastojen opintosihteereiden kouluttamiseksi järjestettiin 15 viikonloppukurssia (O1), joilla oli yhteensä 373 osanottajaa, ja kuusi viiden vuorokauden (yhdessä tapauksessa vain kolmen vuorokauden) kurssia (O2), joilla oli yhteensä 132 osanottajaa. O1 -kursseilla käsiteltiin opintosihteerin asemaa ja tehtäviä, jäsenistön aktivointiin liittyviä kysymyksiä ja opintotoiminnan suunnittelua. O2 -kursseilla käsiteltiin samoja aiheryhmiä laajemmin ja käytännön harjoituksin

5. Kurssitoiminta

Vuoden aikana järjestettiin seuraavat valtakunnalliset kurssit:

	Aika	Paikka	Osanottajia	Ohjaajat
Vastaanottoasuntola-kurssi	8.—10.2.	Kiljava	27	Kari Virtanen Sulo Hentula
Eläkeläisten opinto-toiminnan kurssi	4.—8.2.	Ylöjärvi	36	Pentti Järvinen
Aikuiskoulutuspoliittinen työseminaari (SDP)	14.—15.3.	Vääksy	17	Erkki Husu Veli Lehtinen
Start-puhekurssi	10.—14.6.	Kauniainen	56	Teuvo Ikonen Pentti Järvinen
Suomen kielen seminaari (Norrbotenin Norden piiri)	21.7.—3.8.	Ylöjärvi	33	Heikki Punnonen Veikko Jauhiainen
Realismista realismiin (Työväen kuvataide-toimikunta)	21.—27.7.	Karjaa	26	Mauri Favén Xenia Parros
Venäjän kielen kurssi	29.7.—16.8.	Kauniainen	57	Pentti Järvinen
Socialdemokratian Norden (ABF:s sv. sekretariat)	14.—20.7.	Karjaa	50	Henrik Helenius
Taideopintomatka Unkariin	9.—17.8.	—	39	Timo Vuorikoski Xenia Parros
Työmaakurssi	23.—25.8.	Ylöjärvi	21	Kari Virtanen
Opintoneuvojien varusmieskurssi	31.8.—1.9.	Ylöjärvi	28	Erkki Husu Teuvo Ikonen
Opintotoiminnan kurssi	31.8.—6.9.	Ylöjärvi	17	Sulo Hentula
Pohjoismainen taidevalistusseminaari (TKT)	4.—6.10.	Kuopio	15	Veikko Jauhiainen Mauri Favén

	Aika	Paikka	Osanottajia	Ohjaajat
Vastaanottoasuntola-kurssi	18.—20.10.	Ylöjärvi	20	Sulo Hentula Kari Virtanen
Seminaari läänien taidetoimikuntien jäsenille	19.—20.10.	Kuopio	30	Veikko Jauhiainen Niilo Johansson
Opintotyön kurssi (Eläkkeensaajat)	3.—7.11.	Ylöjärvi	32	Lassi Ahtiainen Pentti Järvinen
Tukholman taideopintomatka (TKT)	8.—11.11.	Tukholma	22	Olli Valkonen Xenia Parros
Yhteensä 17 valtakunnallista kurssia ja niillä yhteensä 459 osanottajaa				
Vuoden aikana järjestettiin seuraavat alueelliset kurssit:				
Työsuojelukurssi (SAK:n paik.järj.)	18.—19.3.	Kajaani	57	Eino Skants
Kehitysseminaari (TSL:n Lapin piiri + ABF)	16.—17.3.	Haaparanta	32	Eino Skants
TSL:n ideologinen perintö (TSL:n Lapin piiri)	16.—17.6.	Rovaniemi	16	Teuvo Ikonen
Opinto- ja retkeilypäivät (Etelä-Hämeen piiri)	17.—18.8.	Janakkala	30	Pentti Vainio Marketta Kaunismaa
Koulutuskurssi (SDP)	7.—8.9.	Karjaa	20	Pertti Humppila Risto Talonen
Koulutuskurssi (SDP)	14.—15.9.	Vääksy	21	Pertti Humppila Risto Talonen
Opintoväen neuvottelupäivät (Etelä-Hämeen piiri)	14.—15.9.	Forssa	33	Marketta Kaunismaa
Järjestötyön kurssi (EKL)	16.—17.9.	Kuortana	38	Teuvo Ikonen
Koulutuskurssi (SDP)	21.—22.9.	Kuopio	21	Pertti Humppila Risto Talonen
Koulutuskurssi (SDP)	28.—29.9.	Ylöjärvi	21	Pertti Humppila Risto Talonen
Koulutuskurssi (SDP)	5.—6.10.	Rovaniemi	25	Pertti Humppila Risto Talonen
Perinnepoliittinen seminaari	4.—5.12.	Seinäjäki	10	Veikko Jauhiainen
Yhteensä 12 alueellista kurssia ja niillä yhteensä 324 osanottajaa				

Lisäksi järjestettiin 27 paikallista kurssia (6 ruotsinkielistä), joilla oli 488 osanottajaa ja 53 opintopäivät (8 ruotsinkielistä), joilla oli yhteensä 1 028 osanottajaa.

Vuoden aikana järjestettiin opinto-ohjaaja- ja opintosihteerikurssit mukaan lukien, kaikkiaan 115 (edellisenä vuotena 102) kurssia ja 53 opintopäivät (edellisenä vuotena 52), joilla oli yhteensä 3 903 osanottajaa (kurseilla 2 875).

6. Luentotoiminta

Valtion tulo- ja menoarvioon vuodeksi 1974 luentotoimintaa varten otetusta määrärahasta liitto sai käytettäväksi 10 000 markkaa, josta 1 000 markkaa ruotsinkieliseen toimintaan. Suomenkieliseen toimintaan myönnetystä määrärahasta liitto myönsi luentopalkkioita ja matkakorvauksia 37 kurssilla pidetystä 149 luennoista 9 066,48 markkaa. Luentopalkkio oli keskimäärin 40–60 markkaa luennoilta. Kuulijoita luennoilla oli yhteensä 4 562 henkeä ja luentoa kohden keskimäärin 30,7.

Luennot jakautuivat lääneittäin seuraavasti:

	Til. luku	Luento- luku	Luentoja til.kohden	Kuulijoita Kaikkiaan	Luento- kohden
Uudenmaan lääni	10	43	4,3	1 752	40,7
Hämeen lääni	8	52	6,5	1 450	28,6
Kymen lääni	2	3	1,5	61	20,3
Keski-Suomen lääni	2	3	1,5	79	26,3
Kuopion lääni	3	8	2,6	84	10,5
Vaasan lääni	2	11	5,5	171	15,5
Oulun lääni	3	8	2,6	366	45,7
Lapin lääni	5	14	2,8	381	27,1
Matkakursseilla	2	7	3,5	218	31,1
Koko maa	37	149	4,0	4 562	30,7
(Edellisenä vuotena)	(36)	(172)	(4,7)	(8 421)	(48,9)

Avustusten jakautuminen lääneittäin

	Luento- palkkio mk	Matka- kulut mk	yhteensä	Luento- kohden mk	Kuulijaa kohden mk
Uudenmaan lääni ..	2 120,—	283,—	2 403,—	55,80	1,37
Hämeen lääni	2 350,—	471,08	2 821,08	54,25	1,90
Kymen lääni	140,—	28,—	168,—	56,—	2,75
Keski-Suomen lääni ..	150,—	90,—	240,—	80,—	3,—
Kuopion lääni	380,—	192,20	572,20	71,50	6,80
Vaasan lääni	440,—	92,—	532,—	48,30	3,10
Oulun lääni	385,—	165,60	550,60	68,80	1,50
Lapin lääni	660,—	769,60	1 429,60	107,40	3,75
Matkakursseilla	350,—	—	350,—	50,—	1,60
Koko maa	6 975,—	2 091,48	9 066,48	60,85	1,90
(Edellisenä vuotena) ..	(7 700,—)	(1 154,10)	(8 854,10)	(51,47)	(1,05)

Luento-aiheet olivat:

Kansansivistystyö	41	luentoa
Kuvataide	26	„
Valtio-oppi ja yhteiskunnallinen tieto	24	„
Sosialismi ja työväenliike	19	„
Kirjallisuus, teatteri ja esitystaito	14	„
Kansantalous ja sosiaalipolitiikka	8	„
Järjestötehtävät	6	„
Psykologia ja pedagogiikka	6	„
Kielet ja niiden kehitys	3	„
Muut aiheet	2	„

Yhteensä 149 luentoa

Luentoja pitivät: Auvinen Olli pääsihteerinä 2, Gronow Pekka kulttuurisihteerinä 6, Grundström Oiva työsuojelutarkastaja 3, Grönholm Eino opintoneuvoja 2, Favén Mauri taidemaalari 2, Heino Raimo kuvanveistäjä 2, Heinonen Arto jaostosihteerinä 3, Hentilä Seppo valt.lis. 4, Hynynen Pertti valt.kand. 10, Jauhiainen Veikko kulttuurisihteerinä 3, Kangas Lauri toimittaja 2, Kemi Raimo opettaja 2, Koljonen Erkki opintoneuvoja 8, Kumpulainen Kauko opettaja 13, Käyhkö Pekka jaostosihteerinä 3, Laavola Heikki valt.yo. 4, Lehtonen Aarne 2, Lehtinen Erno valt.yo. 4, Lindbergh Laila toimittaja 3, Majapuro Liisa näyttelijä 5, Nironen Marita opettaja 3, Nurmi Outi sosionomi 2, Ovaska Mirja kuvaamatait. opettaja 2, Paananen Leena-Maija jaostosihteerinä 3, Paastela Jukka sosionomi 2, Parros Xenia kanslisti 2, Porvali Pekka opintoneuvoja 1, Romppanen Teuvo toimitsija 3, Siivonen Eija kuvaamatait.opettaja 2, Skants Eino opintoneuvoja 2, Sundqvist Ulf valt.kand. 2, Suurpää Matti fil.kand. 2, Taavitsainen Pentti valt.maist. 2, Tikka Matti opintoneuvoja 2, Tolmunen Elsa opintoneuvoja 2, Tuomi Terttu opintoneuvoja 2, Tuomioja Erkki valt.kand. 2, Urponen Eila opettaja 5, Valkonen Olli fil.tri 8, Vesa Hannu valt.kand. 7, Wolska Marja läänintait. 2, Wuorenrinne T. I. professori 2, Vuorikoski Timo fil.lis. 3, Värn Kerttu opintoneuvoja 2. Yhteensä luennoitsijoita oli 44 henkeä.

7. Sivistystyö työmailla

Sivistystyön järjestämiseksi eräillä työmailla sai liitto valtiolta 70 000 markan määrärahan. Varat käytettiin Tie- ja vesirakennuslaitoksen majointityömaiden, työvoimaministeriön vastaanottoasuntoloiden, suurien työmaiden (Skaldvik, Olkiluoto, Loviisa, Uusikaupunki, Imatra ja Pääjärvi) sekä vankiloiden koulutus- ja sivistystoimintaan.

Vuoden aikana järjestettiin kaksi kurssia asuntoloiden opintotyöryhmälle ja yksi kurssi työmailla käyville opintoneuvojille.

Asuntoloissa toimi 75 opintokerhoa, joista 47 oli valtionapuun oikeutettuja opintokerhoja. Opintokerhoissa opiskeli 550 henkilöä. Ay-liikkeen luennoitsijoiden lisäksi TSL:n toimitsijat Eino Skants ja Kari Virtanen pitivät yhteensä 49 luentoa, joiden kuulijamäärä oli yli 3 000 henkeä.

Turussa, Helsingissä, Lahdessa, Tampereella ja Jyväskylässä toimivat o.t.o. opintoneuvojat ohjasivat kerholaisia opintokerhotyössä. Opintoneu-

vojien käyntejä asuntoloissa oli 140.

Liitto järjesti asuntoloissa eri ohjelmaryhmiä hyväksi käyttäen yhteensä 27 yhdistettyä opinto- ja kulttuuritilaisuutta, joissa oli yli 2 500 osanottajaa. Mm. opintomateriaalia, alan asiantuntijoita ja elokuvakoneita välitettiin asuntoloiden asukkaiden tarpeiden mukaisesti. Opintoneuvojat opastivat asuntoloiden itsehallinto-organisaatioita.

8. Ruotsinkielinen opinto- ja kulttuuritoiminta

Ruotsinkielisiä valtionapukerhoja oli 112 kappaletta. Kerhot opiskelivat kunnallispolitiikkaa, työväenliikkeen historiaa, ammattiyhdistystietoa ja yhteiskuntaoppia.

Pohjoismainen kesäkurssi "Socialdemokratin i Norden" järjestettiin 15.–20. 6. KTV:n kurssikodissa Karjaalla. Kurssille osallistui 50 henkeä, joista 12 Ruotsista ja 10 Norjasta. Lisäksi järjestettiin 7 muuta kurssia, joilla oli 220 osanottajaa ja 12 opintopäivää, joilla oli 145 osanottajaa.

Ruotsinkieliset opintosihteerit tekivät useita neuvontamatkoja ruotsalaisseuduille, antoivat opintoneuvontaa ja luennoivat jäsenjärjestöjen ruotsinkielisillä kursseilla. He osallistuivat myös joillekin yhteisopohjoismaisille kursseille Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa.

Liiton ruotsinkielinen kulttuuritoiminta tapahtui valtaosaltaan ruotsinkielisen sihteeristön toimesta. Kulttuuripoliittisena päätapahtumana voidaan pitää pohjoismaista kesäkurssia, joka pidettiin 314.–20. 7. ja jonka aiheena oli pohjoismainen sosialidemokratia.

SNK:n ruotsinkielisen piirijärjestön CK:n kanssa järjestettiin 30. 3. kulttuuritapahtuma Karjaalla, johon osallistui lähes 40 nuorta ruotsinkielistä sosialidemokraattia. Henrik Helenius puhui aiheesta "Työväen sivistysliikkeen tehtävistä" sekä Pentti Järvinen aiheesta "Sosialismi kulttuurikäsittelenä".

Vuoden aikana levitettiin sihteeristön toimesta aktiivisesti kirjailija Atos Wirtasen sihteeristölle lahjoittamia "Tekniken och Människan" sekä "Mygg med Musköt"-nimisiä kirjoja. Muuta ruotsinkielistä työväenkirjallisuutta, jota sihteeristö on välittänyt, olivat Anna Bondestamin kirjat "Arbetet" ja "Vägen till staden".

VII Kirjeopiston toiminta

1. Kerho- ja kurssien tuottaminen

Uusia ja uusittuja opintoaineistoja tuotettiin seuraavasti:

Demokraattisen sosialismin perusteita	3 000 kpl	123 s.	6 opk.
Englantia ammattiyhdistysväelle	1 000 kpl	80 s.	6 opk.
Retkeilijän kurssi	1 000 kpl	60 s.	6 opk.
Sosialidemokratia ja opiskelijaliike	2 000 kpl	80 s.	
Sosialismin aakkoset	3 000 kpl	80 s.	
Taloustiedon perusteet	4 000 kpl	110 s.	6 opk.

Työväen kunto-opas	2 000 kpl	148 s.	4 opk.
Yhteistyön asialla	2 000 kpl	83 s.	3 opk.
Tutustumme Puolaan	300 kpl	67 s.	
Opimme shakkia	1 000 kpl		

Opintosuunnitelmat tuotettiin teoksista:

Aatelisneito, porvaristyttö	300 kpl	40 s.	
Miina Sillanpää	1 000 kpl	20 s.	
Kotimaa	300 kpl	31 s.	
Noitaympyrä	300 kpl	26 s.	

Lisäpainoksia otettiin seuraavasti:

Ammattiyhdistystiedon perusteet	2 000 kpl		
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet	3 000 kpl		
Luottamusmiestiedon perusteet	3 000 kpl		
Työsuojelun perusteet	5 000 kpl		
Vanhene viisaasti	300 kpl		
Puheenjohtajan tehtävät	300 kpl		
Sosialismin aatehistoria	300 kpl		

Kirjeopisto oli yhteistyössä KVS:n ja KSL:n kirjeopistojen kanssa valmistamassa englannin kielen kurssia START sekä venäjän kielen kurssia RAZ DVA TRI.

2. Tiedotusaineiston tuottaminen

Esitteitä ja oppaita tuotettiin seuraavasti:

Kerho-opiskeluopas	7 000 kpl		
Opintoaineistoluettelo	15 000 kpl		
Kerhoesite	20 000 kpl		
Seinäjuliste	10 000 kpl		
Ay-aineistoesite	50 000 kpl		
SDP-esite	30 000 kpl		
Opinto-ohjaaja, varmista valtionapu -esite	10 000 kpl		

3. Ruotsinkielisen aineiston tuottaminen

Kirjeopistolla oli tarjottavana seuraavat kuusi ruotsinkielistä opintoaineistoa:

Arbetslagstiftningens grunder
Facklig grundkurs,
Frötroendemannen, Genom Norden till Europa och Världen
Kommunalpolitikens ABC ja
Politikens ABC.
Vuoden aikana ei tuotettu uusia ruotsinkielisiä aineistoja.

4. Kirjeopetus

Vuoden 1974 aikana opiskeli TSL:n kirjeopistossa 372 (v. 1973 698) yksinopiskelijaa ja 2 726 (3 150) opintokerhoa, joissa oli jäseniä 19 629 (22 638), joten kirjeopiston johdolla opiskelevia on ollut kaikkiaan 20 001 (23 336).

Opiskelunsa aloitti toimintavuonna 1 436 (1 771) opintokerhoa ja 179 (377) yksinopiskelijaa. Todistuksen loppuun suorittamastaan kurssista sai 1 435 (1 451) opintokerhoa ja 157 (186) yksinopiskelijaa.

Seuraavassa kerhot ja yksinopiskelijat ryhmiteltyinä opintoaineiden mukaan:

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin opiskelijoita		yhteensä opiskelijoita	
	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973
<i>Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä</i>								
Työsuojelun perusteet	664	345	4 760	2 514	18	17	4 778	2 531
Ammattiyhdistystiedon perusteet ..	438	705	3 174	4 995	54	95	3 228	5 090
Järjestö- ja kokoustiedon perusteet ..	325	319	2 240	2 274	22	20	2 262	2 294
Luottamusmiestiedon perusteet ..	173	244	1 263	1 808	44	88	1 307	1 896
Työlainsäädännön perusteet	164	364	1 188	2 542	25	9	1 213	2 551
Taloustiedon perusteet	132	127	948	920	2	16	950	936
Yritysdemokratian perusteet	73	125	499	836	10	12	509	848
Työntutkimustiedon perusteet	60	112	393	792	5	16	398	808
Työterveys ja työturvallisuus	24	48	195	355	2	9	197	364
Minä ja muut työyhteisössä	13	42	90	318	—	1	90	319
Työturvallisuus kannattaa	1	60	7	344	—	7	7	351
	2 067	14 757			182		14 939	

Poliittinen tietous

Demokraattisen sosialismin perusteita	62	—	434	—	1	—	435	—
Kunnallispolitiikan peruskoulu	58	95	426	693	7	14	433	707
Keskustelemme sosi- aalipolitiikasta	37	51	306	405	1	4	307	409
Talouspolitiikan peruskoulu	33	67	235	474	3	5	238	479
Politiikan peruskoulu	22	27	164	224	3	4	167	228
Sosialismi meidän vuosisadallamme	10	11	75	83	—	1	75	84
Kunnan sosiaalihuolto	8	13	60	97	—	1	60	98
Lyhyt johdatus marxilaiseen kansantaloustieteeseen	7	9	43	65	3	3	46	68
Sosialismin aakkoset	5	—	28	—	—	—	28	—
Sosialismin aatehistoria	2	4	14	25	1	1	15	26
	244		1 785		19		1 804	

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin opiskelijoita		yhteensä opiskelijoita	
	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973
<i>Kielet</i>								
Englannin kielen kurssi START	92	50	668	397	112	83	780	480
Englannin kielen muut kurssit	16	23	110	158	5	19	115	177
Ruotsin kielen kurssi	15	10	113	75	9	18	122	93
Suomen kielen kurssi	12	14	71	81	2	20	73	101
Saksan kielen kurssi	5	3	34	20	17	19	51	39
Venäjän kielen kurssi	3	3	22	22	14	10	36	32
	143		1 018		159		1 177	

Järjestötoiminta

Järjestötehtävien peruskurssi	54	58	412	420	9	90	413	430
Sihteerin tehtävät	21	16	155	116	2	42	157	158
Kirjanpito	19	24	145	181	1	52	146	233
Puheenjohtajan tehtävät	18	18	141	139	2	24	143	163
Miten nykyajan yhdistys toimii	10	16	80	122	—	1	80	123
Järjestömiestä tiedottajana	—	3	—	17	1	4	1	21
	122		933		7		940	

Muut yhteiskunnalliset

<i>aineet</i>								
Terveystieteiden työiässä	32	20	253	162	—	3	253	165
Perhe ja yhteiskunta	22	23	159	184	—	2	159	186
Kuluttajan politiikka	12	33	103	251	—	1	103	252
Yhteistyön asiassa	5	—	34	—	—	—	34	—
Kehitysmaiden ongelmia	3	—	22	—	—	—	22	—
Kristitty sosialisti	2	—	12	—	—	1	12	1
Meidän kuntamme	1	1	10	10	—	—	10	10
	77		593		—		593	

*Kirjallisuus, taide,**muut harrasteet*

Työväen kunto-opas — kuntokurssi	11	—	94	—	—	—	94	—
Puhetaito	11	16	92	125	—	16	92	141
Laskento	14	7	81	39	5	29	86	68
Ohjelmatoiminta	7	8	75	85	—	2	75	87
Retkeilykurssi	9	—	66	—	—	—	66	—
Taidehistorian ääriä	7	6	42	32	—	—	42	32
Suullisen esitystaidon perusteet ..	4	17	27	127	—	10	27	137
Näyttelijätaidon kurssi	4	1	25	10	—	—	25	10
Valokuvaus harrastuksena	3	22	19	11	—	4	19	15
Mittausoppi	2	1	17	5	—	3	17	8
Näppärät kädet punovat	1	1	5	10	—	—	5	10
	73		543		5		548	

Aine	Kerhoja		Kerhoissa jäseniä		Yksin opiskelijoita		yhteensä opiskelijoita	
	1974	1973	1974	1973	1974	1973	1974	1973
Yhteenveto								
Ammattiyhdistystoiminta ja työelämä	2067	2491	14757	17698	182	291	14939	17989
Poliittinen tietous	244	278	1785	2075	19	35	1804	2110
Kielet x)	143	111	1018	797	159	201	1177	998
Järjestötoiminta	122	135	933	995	7	133	940	1128
Muut yhteiskunnalliset aineet	77	79	503	632	—	6	593	638
Kirjallisuus, taide, muut harrasteet x)	73	56	543	441	5	32	548	473
	2726	3150	19629	22638	372	698	20001	23336

x) Vuonna 1973 aineryhmän otsikkona oli Kielet, matematiikka; vuonna 1974 matematiikka sijoitettiin otsikon Kirjallisuus, taide, muut harrasteet alle.

5. Muu toiminta

Kirjeopiston toimittajat kävivät opintomatalla Brevskolanissa Ruotsissa 9.–10.10. Matti Lahtinen osallistui Pohjoismaiseen kirjeopistokonferenssiin Espoossa. Kirjeopisto oli säännöllisessä yhteydessä Kansanvalistus-seuran ja Kansan Sivistystyön Liiton sekä E-instituutin kirjeopiston kanssa.

TSL-tapahtumia 1974

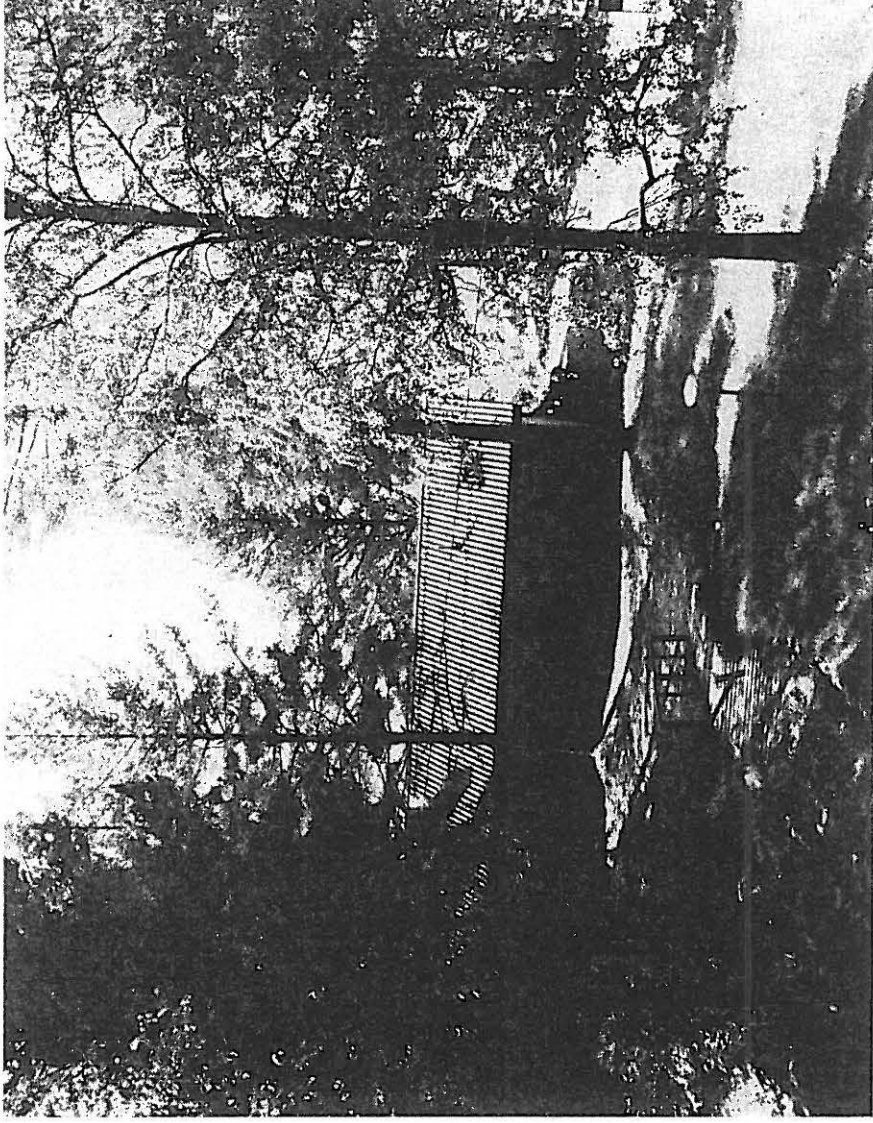

Opintojärjestöjen neuvottelupäivät Helsingissä.

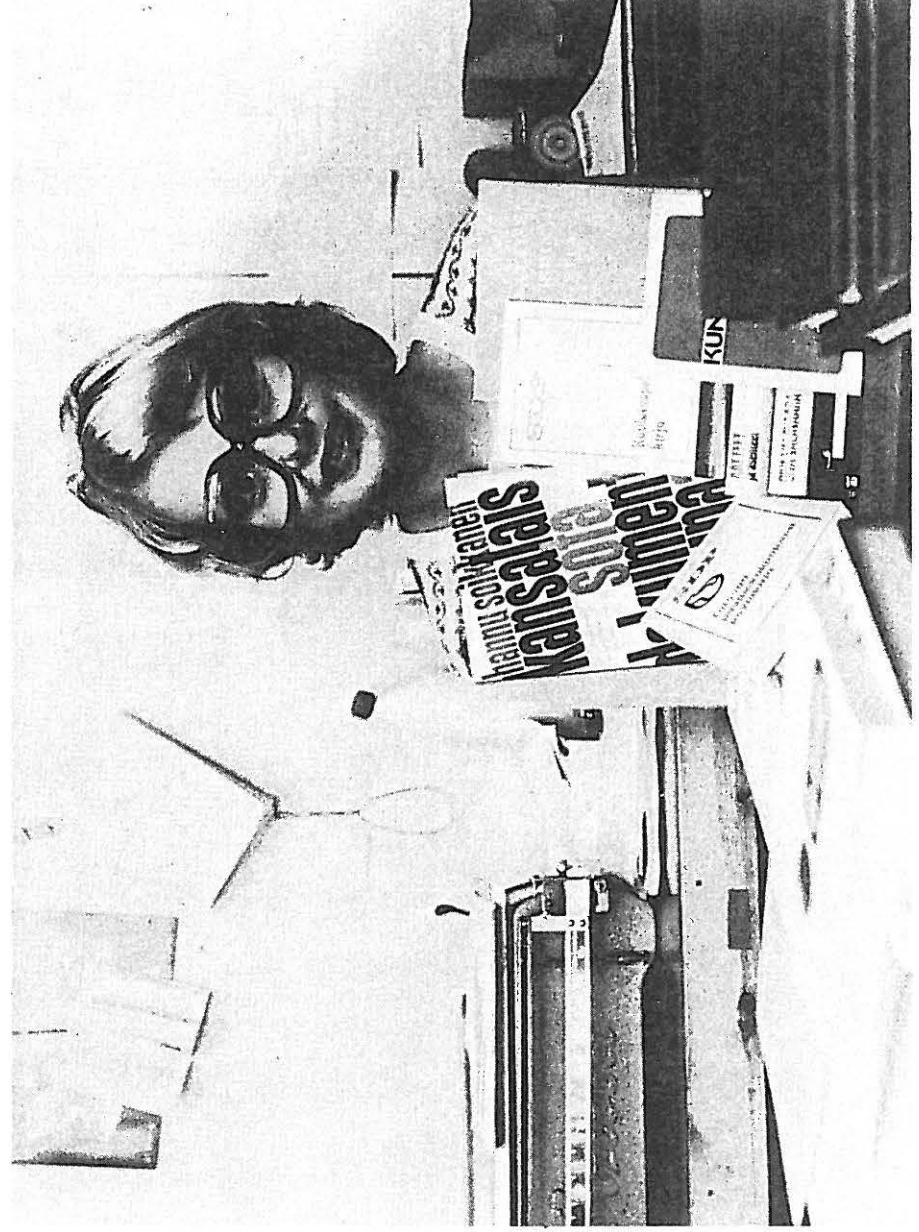

M1-kurssi Väinö Voionmaa-opistolla. Opintosiihteeri Lassi Ahtainen selvittämässä opintotilanteita.

TSL:n kurssikeskuksen Ranta-Toivalan kaunista saunamaisemaa.

Tuulikki Rääkkönen esittelee TSL:n kirjopiston aineistoa

VI kurssilaisia Pohtimolammella.

Lapsia Työväen Musiikkitapahtumassa Valkeakoskella.

VIII Kulttuuriosaston toiminta

1. Aikamerkki

Työväen Sivistysliiton äänenkannattaja AIKAMERKKI ilmestyi vuonna 1974 kahdeksan kertaa tabloid-kokoisena offsetrotaatiolehtenä.

Aikamerkin painos oli normaalisti noin kahdeksantuhatta kappaletta. Suurin painos (43 000 kappaletta) otettiin syksyn ensimmäisestä, opinto-kerhotoiminnan starttinumerosta, jonka ylipainos levitettiin erilaisin jake-
luin työväenjärjestöissä, työpaikoilla ja tilaisuuksissa. Aikamerkin tilausle-
vikki oli kertomusvuonna noin 4 000 vuosikertaa, joista vapaakappaleita
oli noin 800. Vapaakappaleina lehtiä jaettiin liiton edustajakokouksen
osanottajille ja eri toimikuntien jäsenille sekä jäsenjärjestöjen toimistoihin.

2. Kulttuurivälitys

Kulttuurivälityksen päätoimintamuoto oli edelleen kirja- ja äänilevyväli-
tys, jossa ei varsinaista määrällistä lisäystä tapahtunut, mutta valikoimaa
laajennettiin tuntuvasti. Keväällä järjestettiin kesäkirjapakettitarjous, ja
jouluuymyntiä varten valmistettiin "Hyviä lukuhetkiä" ja "Löydä levy" -
tarjoukset. Useissa jäsenjärjestöjen järjestämissä joukkotilaisuuksissa oli
mukana TSL:n näyttelyitä sekä kulttuurivälityksen myyntinäyttelyitä. Ke-
säkuun 21.–28. päivinä järjestettiin kulttuurimatka Budapestiin, johon
osallistui 33 henkilöä. Kulttuurivälitys vastasi myös Aikamerkin mark-
kinoinnista. Uutena toimintamuotona aloitettiin ohjelmavälitys työväenjär-
jestöjen tilaisuuksiin.

3. Kulttuuritapahtumat

Liiton toimisto osallistui 26.–28.7. Valkeakoskella pidetyn Työväen
Musiikkitapahtuman järjestelyihin TSL:n Etelä-Hämeen piirin ja TSL:n
Valkeakosken opintojärjestön kanssa. Opetusministeriö tuki tätä valtakun-
nalliseksi muodostunutta tapahtumaa 25 000 markan avustuksella. Tapah-
tuman tilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 7 000 henkilöä. Lisäksi tuettiin
eri tavoin muita piirien ja opintojärjestöjen tapahtumajärjestelyjä.

SDP:n 75-vuotisjuhlien yhteydessä Lappeenrannassa järjestettiin työvä-
eniltamat. Lisäksi muutamien muiden jäsenjärjestöjen edustajakokouksien
ja tapahtumien järjestelyihin osallistuttiin lähinnä neuvonnanomaisesti.

Liiton kuluvan vuoden toimintasuunnitelman hyväksyessään liittotoimi-
kunta päätti, että seuraavat Jätkän kulttuuripäivät järjestetään 1976. Ker-
tomusvuoden kuluessa ilmaistiin usean paikkakunnan taholta halukkuus
ottaa järjestelyt hoidettaviksi.

4. Harrastustoiminta

Työväen harrastustoiminta jatkoi vuoden aikanan nousuaan. Sen tuke-
miseen ei liiton toimistolla kuitenkaan ollut riittäviä mahdollisuuksia. Sen
pääpaino oli jäsenjärjestöjen perusyhdistyksissä ja liiton opintojärjestöissä.

Niitä pyrittiin avustamaan tiedottamalla sopivista luennoitsijoista, kurssien ohjaajista ja käytettävissä olevista ohjaajavoimista. Kirjeopistoa avustettiin harrastusaineiden opintoaineistojen laadinnassa. TSL:n kirjallisuustoimikunta antoi asiantuntija-apua kirjallisia tilaisuuksia järjestettäessä.

Työväen kuvataide-toimikunta harjoitti taidevalistustyötä luentotilaisuuksien, kurssien ja näyttelyissä käyntien avulla. Karjaalla oli kurssi aiheesta "Realismista realismiin". Ulkomaille suuntautunut taideopintomatka järjestettiin Unkariin ja sitten vielä toinen Tukholmaan. Lisäksi järjestettiin Kuopiossa taidevalistusseminaari, jonka kaikki 15 osanottajaa oli kutsuttu. Osallistujista neljä oli Ruotsin ABF:n lähettämiä, 10.12. arvottiin 809 kannatusjäsenen kesken 44 taideteosta.

5. Työmaakirjasto

Kirjastonhoitajana oli opintoneuvoja Kerttu Värn. Hän teki lukuisia kirjastotoiminnan ohjaus- ja järjestelymatkoja, huolehti kirjojen luokitus- ja kortistointitehtävistä, osallistui kirjakaappien kunnostamiseen ja vastasi muista kirjaston toimintaan liittyvistä käytännön tehtävistä.

Kirjaston toisena hoitajana ja kirjastoauton kuljettajana toimi opintoneuvoja Eino Skants. Hän osallistui kirjakaappien kunnostamiseen, uusien valmistamiseen sekä suoritti jakelutehtävät savotoille ja TVL:n työmaille. Eino Skants suoritti opintotyötä metsämiesten keskuudessa luenneiden kurseilla ja opintopäivillä, perusti opintokerhoja ja antoi opintoneuvontaa Oulun, Lapin, Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääneissä. Opintosihteeri Kari Virtanen suoritti kirjakaappien vaihtoja Etelä- ja Keski-Suomen alueilla.

Kirjaston keskuspaikkana oli Pohjola Opisto Haukiputaalla. Kirjojen määrä lisääntyi vuoden aikana 1 020 niteellä yhteismäärän ollessa 13 859 teosta. Poistojen suorittaminen siirtyi seuraavaan toimintavuoteen.

Eino Skants suoritti selvityksen kirjojen lainauksista Pohjois-Suomessa. Otanta käsitti kaikkiaan 3 478 kirjaa, joita lainattiin keskimäärin 5,1 kertaa. Kirjastoautoille kertyi vuoden aikana noin 63 000 ajokilometriä. Toimintavuoden aikana kirjasto sai valtionapua 34 000 markkaa.

6. Muu toiminta

Liiton yhteydessä toiminut T-teatteri esiintyi vuoden aikana 38 kertaa. Esityksiä oli seuraamassa 4 967 henkeä. T-teatterin ohjaajina toimivat Raiku Kemppi ja Jyrki Lehtinen ja näyttelijöinä Arja Pekurinen, Paavo Piironen, Risto Palm, Tuija Nurminen ja Leif Lönnqvist. Näyttelijöiden sopimuskirjoja ei uusittu 31.7.1974 jälkeiseksi ajaksi.

Valtakunnallinen työväentalomuseo oli auki yleisölle 1.5.—31.10. välisenä aikana lauantaisin ja sunnuntaisin. Sen lisäksi ryhmät pääsivät museoon muina päivinä varaaminaan aikoina. Kävijöitä oli vuoden aikana yli tuhat henkeä. Museorakennuksen kunnostuksen lisäksi suoritettiin runsaasti esinekeräyksiä. Pienet näyttelytilat eivät antaneet mahdollisuuksia kaikkien esineiden näytteillepanoon.

Liitto osallistui myös henkisen työväenperinteen keräämiseen ja säilyttämiseen. Erityisesti on todettava, että opintokerho on myös tässä toiminnassa osoittautunut tehokkaaksi työmuodoksi.

Liitto jatkoi yhteistyötään Kustannus Oy Tammen kanssa. Tämän toiminnan tuloksena julkaisi Tammi vuoden kuluessa kaksi teosta. Työväenliikkeen tietokirja valmistettiin TSL:n aloitteesta. Samoin liitto ja TSL:n tutkimustyöryhmä olivat vaikuttamassa Heikki Laavolan tutkimuksen Kun Suomen työväki heräsi valmistumiseen ja julkaisemiseen. Lisäksi tutkittiin Tammen kanssa mahdollisuuksia muiden yhteisten julkaisujen aikaansaamiseen.

Työväen kuvataide-toimikunta, Työväen elokuvatoimikunta, Työväenliikkeen radio- ja tv-järjestö, TSL:n tutkimustyöryhmä sekä TSL:n kirjallisuustoimikunta avustivat asiantuntijaryhminä liiton toimistoa monin eri tavoin, lausuntojen ja muiden kannanottojen laadinnassa, toiminnan ideoinnissa ja eri toimintojen suunnittelussa.

Radio- ja tv-järjestö piti työväen lehtien ja ammattiyhdistyslehtien sekä Yleisradion ohjelmatyöntekijöiden yhteistoimintaa kartoittavan seminaarin.

TSL:n tutkimustyöryhmä jatkoi suomalaisen työväenliikkeen historiaa käsittelevän tutkimuksen valmistelua. Lisäksi ryhmä jatkoi työväenjärjestöjen avustamista historian tutkijoiden ja kirjoittajien saamiseksi niiden käyttöön. Ryhmä on ohjannut näitä kirjoittajia ja suorittanut heidän töitensä valvontaa.

IX TSL:n edustus muissa järjestöissä, laitoksissa ja toimikunnissa

Sen lisäksi, että liitto on lähettänyt edustajansa järjestöjen vuosijuhlisiin, edustajakokouksiin ja kansansivistysjärjestöjen yhteisiin neuvottelutilaisuuksiin, on liitolla ollut vakinainen edustajansa:

Folke Bernadotten Muistosäätiön hallintoneuvostossa Seppo Berg;

Helsingin yliopiston kansansivistystoimikunnassa Lassi Ahtiainen, varalla Seppo Berg;

Kansanvalistusseuran radio- ja televisiot toimikunnassa Jussi Pikkusaari;

Kansansivistysrahaston TSL:n rahaston hoitokunnassa puheenjohtajana Sakari Kiuru, Jussi Pikkusaari ja asiamiehenä Seppo Berg;

Kansansivistysrahaston valtuuskunnassa Seppo Berg, varalla Veikko Jauhiainen;

Kirjastoasiain neuvottelukunnassa Kerttu Värn;

Suomalaisen Kirjallisuuden edistämisrahaston valtuuskunnan humanistisessa osastossa Niilo Johansson, varalla Lassi Ahtiainen ja yhteiskunnallisessa osastossa Pentti Järvinen, varalla Simo Ojanen;

Opintokeskusten yhteistoimikunnassa Erkki Husu puheenjohtajana;

Suomen Akatemian lautakunnassa R. H. Oittinen;

Työväen Akatemian hallintoneuvostossa Matti Lahtinen, johtokunnassa Erkki Husu;

Svenska Social- och kommunalhögskolanin hallituksessa Sigurd Norrmén;

Tampereen Yhopiston valtuuskunnassa Erkki Husu, varalla Veikko Jauhainen;

SAK:n koulutusvaliokunnassa Pentti Vainio;

Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön hallituksessa Lassi Ahtiainen varapuheenjohtajana;

Venäjän kielen edistämissäätiön valtuuskunnassa Olavi Hurri, hallituksessa Martti Ruohonen;

Suomi Neuvostoliitto-Seuran kansansivistysjaostossa Olavi Hurri ja Veikko Jauhainen.

X Lausunnot

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n edustajakokouksen julkilausuma 22. 4.

1974

Järjestömuotoinen sivistystyö on oleellinen osa maamme aikuiskoulutusjärjestelmää. Sillä on merkittävä asema erityisesti yhteiskunnallisessa koulutuksessa sekä sivistyksellisen tasa-arvon toteuttamisessa. Järjestöjen koulutustyö on välttämätöntä demokraattiseen päätöksentekoon tarvittavan valmiustason turvaamiseksi.

Tähän asti järjestömuotoinen sivistystyö ja sen keskeiset työmuodot opintokerho- ja kirjeopiskelu ovat olleet yhteiskunnan taloudellisen tuen suhteen oleellisesti huonommassa asemassa kuin muu aikuiskoulutus. Riippuvuus niukoista harkinnanvaraisista määrärahoista on ollut esteenä ammatillisen, poliittisen ja muun työväenliikkeen koulutustoiminnan laajamittaiselle kehittämiselle.

Työväen Sivistysliitto tervehtii tyydytyksellä ehdotusta opintokeskusten valtionavun lakisäätöiseksi järjestämiseksi. Liitto vaatii, että lakiesitys on viivyttämättä saatettava eduskunnan käsittelyyn ja hyväksyttäväksi. Opintokeskuslaki toteutuessaan parantaa ratkaisevasti kansalaisjärjestöjen edellytyksiä jäsenistönsä kouluttamiseen järjestöllisiin tehtäviin ja päätöksentekoon osallistumiseen.

Samoin kirjeopetuksen valtionapu on nopeasti järjestettävä lakisäätöiselle pohjalle.

Liittotoimikunta antoi vuoden aikana opetusministeriölle lausunnon mm. seuraavista mietinnöistä. Vuoden 1971 koulutuskomitean mietintö, Kuvataiteen koulutus- ja museotoimikunnan mietintö, Mielpidelehtitoimikunnan mietintö, Elokuvapoliittisen komitean II osamietintö ja Kulttuuri-toimintakomitean mietintö. Kirjeopetustyöryhmän muistio ja Ehdotus laiksi ja asetuksiksi opintokeskusten valtionavusta.

Lausunto Vuoden 1971 koulutuskomitean mietinnöistä

Työväen Sivistysliitto piti lausunnossaan Vuoden 1971 koulutuskomitean yhteiskunta- ja koulutuspoliittista päämääräasettelua oikeana ja an-

toi tukensa komitean esittämälle koulutusjärjestelmän kokonaisvaltaiselle uudistukselle, joka perustuu sivistyksellisen tasa-arvon pohjalta koko ikäluokalle yhtä pitkään yleissivistävään koulutukseen, riittävän laaja-alaiseen ammatilliseen koulutukseen sekä oppimisvaikeuksien voittamisen periaatteeseen.

Nuorisoasteen koulunuudistusta ja aikuiskoulutuksen kehittämistä ei TSL:n mielestä missään tapauksessa voida nähdä toistensa kilpailijoina. Kiistatta on voitu osoittaa, että pitempi nuorisoasteen koulutus lisää halukkuutta myös aikuiskoulutukseen osallistumiseen. Näin ollen nuorisoasteen koulutus on nähtävä aikuiskoulutusta tukevana.

Vuoden 1971 koulutuskomitea on käsitellyt eri koulutusaloja ja -tasoja kokonaisuutena, ja tätä kokonaisvaltaista lähestymistapaa on pidettävä oikeana, aikuiskoulutus on otettava huomioon kokonaisvaltaiseen koulutusjärjestelmään elimellisesti kuuluvana osana. Koko koulutusjärjestelmää onkin pyrittävä kehittämään jatkuvan koulutuksen periaatteiden pohjalta. Jatkuvaan koulutukseen liittyvien oppimisvalmiuksien luomiseen sekä tilojen ja välineiden yhteiseen tehokkaaseen käyttöön tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Nuorisoasteen koulutuksen kehittäminen ei saa merkitä sitä, että voimavarat suunnataan yksipuolisesti yhdelle koulutuksen osa-alueelle. Nuorisoasteen koulutuksen lisääntyminen ja tehostuminen jo sellaisenaan luo painetta aikuiskoulutuksen osalle. Koulutusjärjestelmää onkin kehitettävä kokonaisvaltaisesti ja resursseja on suunnattava riittävästi myös aikuiskoulutukseen. Kehittämisessä on pyrittävä siihen, ettei eri ikäryhmiä saateta koulutusmahdollisuuksien suhteen keskenään eriarvoiseen asemaan. Koko koulutusjärjestelmän suorittaminen tulisikin säätää lailla yleiseksi kansalaisoikeudeksi ja kaikilla mahdollisilla sosiaalisilla, taloudellisilla, pedagogisilla ja työmarkkinapoliittisilla keinoilla olisi taattava tämän koulutusturvan yleinen toteutuminen.

TSL:n mielestä yhtä pitkää yleissivistävää koulutusta ei saa lyhentää ehdotetusta, ja sen tuleekin olla 12 vuotta, josta viimeinen vuosi voidaan antaa rinnan ammatillisen sektorivaiheen aikana. Vuoden 1971 koulutuskomitean ehdotusten toteutuessa nykymuotoisen lukion häviäminen on selvä eikä sitä tule pyrkiä säilyttämään keinotekoisesti.

Ammattikoulutuksen alkamista alakohtaisena ja sen jälkeen ammattikohtaisesti erikoistuvana on pidettävä oikeana ja tarkoituksenmukaisena. Niukoista voimavaroista johtuen ja uudistusten laaja-alaisuuden vuoksi on luonnollisestikin edettävä asteittain. Uudistukset tulisi Työväen Sivistysliiton mielestä aloittaa ammattikoulutuksen puolelta. Valtaosa maamme aikuisväestöstä on vielä koulutuksellisesti pitkän oppivelvollisuuskoulun varassa vailla ammatillista koulutusta. Jatkuvasti siirtyä nuoria työelämään ilman ammatillisesti eriytynyttä koulutusta. Työntekijän perusturvallisuuden vuoksi olisi kiireimmiten taattava kaikille ammatillinen peruskoulutus. Uudistukset ammattikoulutuksen puolella tulisi tehdä Vuoden 1971 koulutuskomitean periaatteiden pohjalta ja ammattikoulu ja opistotasoinen koulu olisi kytkettävä kiinteästi yhteen. Ammattikoulusta opistoon johtavan väylän avaaminen helpottaisi myös voimakasta lukioon kohdistuvaa painetta. Uudistuksen yhteydessä on kiinnitettävä huomiota ammattikas-

vatushallituksen organisaation uudistamiseen ja ammatillisen koulutuksen aluehallinnon kehittämiseen.

Ennen kouluikään tuloa lasten virikeympäristöjen eroista johtuvat kouluvalmiuserot aiheuttavat vakavia ongelmia. Tästä syystä lasten päivähoiton kehittämiseen ja erityisesti päivähoiton pedagogisen puolen kehittämiseen olisi kiireesti paneuduttava.

Oppimisvaikeuksien voittamiselle perustuvaa opetusta kehitettäessä on myös kiinnitettävä huomiota opettajien tiedolliseen, taidolliseen ja asenteelliseen kouluttamiseen. Opettajien jatko- ja täydennyskoulutukseen on paneuduttava kiireellisesti, koska tällä hetkelläkin useilla oppilailla jo alaluokilla on oppimistavoitteisiin pääsemisessä vaikeuksia. Opettajien koulutus on erittäin tärkeätä siksi, etteivät hyvät suunnitelmat kariutuisi opettajien vajavaisiin valmiuksiin.

Lausunto ehdotuksesta laiksi ja asetukseksi opintokeskusten valtionavusta.

TSL piti lausunnossaan välttämättömänä, että hallitus kiireellisesti antaa opintokeskusten valtionapua koskevan lakiesityksen eduskunnalle. Säättämällä laki opintokeskusten valtionavusta saatetaan järjestömuotoinen sivistystyö nykyisen hallituksen ohjelman mukaisesti valtion tuen suhteen samaan asemaan muun aikuiskoulutuksen kanssa. Opetusministeriön työryhmän laatimaa ehdotusta laiksi ja asetukseksi opintokeskusten valtionavusta pidettiin lausunnossa yleispiirteiltään onnistuneena.

Yhteiskunnallisilla järjestöillä on merkittävä asema yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Järjestömuotoinen sivistystyö on nähtävä ennen kaikkea yhteiskunnallisena sivistystyönä. Se on välttämätöntä demokraattisen päätöksenteon turvaamiseksi järjestöissä ja koko yhteiskunnassa.

Sivistyksellisen tasa-arvon vaatimus koulutuspolitiikassa tukee järjestömuotoisen sivistystyön kehittämisedellytysten luomista. Järjestömuotoinen sivistystyö erottuu aikuiskoulutuskentässä selvästi tasa-arvoiseen yleissivistykseen sekä yhteiskunnalliseen koulutukseen ja yhteiskunnallisen toiminnan virittämiseen pyrkivänä ja siihen myös pystyvänä koulutusmuotona, kun vain sille luodaan riittävät toimintaedellytykset. Työväestö luottaa omien järjestöjensä koulutustoimintaan ja kehittyneet organisaatiot myös tavoittavat työväestön.

Järjestömuotoinen sivistystyö monista sille luonteenomaisista piirteistä johtuen tavoittaa tehokkaasti myös lyhyen koulutuksen saaneita kansalaisia, jotka muutoin helposti saattavat jäädä kaikenlaisen koulutustoiminnan ulkopuolelle.

Sivistysjärjestöjen toiminnan taloudelliset edellytykset eivät kuitenkaan vastaa tämän hetken tarpeita. Valtion tuen riittämättömyys on selvästi toimintaa rajoittava ja kehitystä estävä tekijä.

Vuoden 1965 alusta voimaan tullut laki opintokerhojen valtionavusta ei ole voinut riittävästi poistaa opintokeskusten taloudellisia vaikeuksia. Lain nojalla myönnetty avustukset ovat olleet riippuvaisia vuosittain valtion tulo- ja menoarvioihin otetuista harkinnanvaraisista määrärahoista. Tästä johtuen sivistysjärjestöiltä ovat puuttuneet edellytykset toiminnan ja talouden tehokkaaseen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Samanaikaisesti kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen valtionapu on tur-

vattu tehokkaasti prosenttipohjaisilla valtionapulaeilla. Järjestömuotoinen sivistystyö on ainoana vapaan sivistystyön osa-alueena saanut tyytyä harkinnanvaraisiin määrärahoihin. Nyt ehdotettu lakiesitys opintokeskusten valtionavuksi toisi parannuksen tässä suhteessa. Se muuttaisi järjestömuotoisen ja opistomuotoisen sivistystyön samanarvoisuuden periaatteen myös käytännössä toimivaksi.

Opintokerhon valtionavusta Työväen Sivistysliitto totesi, että lakiehdotuksen perusteluissa oleva maininta asteittaisesta kerhon valtionavun nostamisesta kansalaisopiston opintopiirin tuen tasolle on asteittaisuuden osalta muutettava. Asteittaisuus saattaa aiheuttaa sellaista soveltamisen vääristymää, ettei tosiasiallista muutosta tapahdu.

Opintokerhon valtionavun enimmäismäärä tulee jo opintokautena 1975—1976 saattaa kansalaisopiston opintopiirin saaman tuen tasolle. Tästä tulisi lain perusteluissa olla selvä maininta. Vain näin voidaan turvata opiskelijalle tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet.

Opetusministeriön työryhmän laatima lakiehdotus vastaa periaatelinjaltaan Työväen Sivistysliiton näkökantoja. Lain yksityiskohdista TSL totesi mm. seuraavaa:

Esitettyä 80 %:n valtionapua on pidettävä välttämättömänä. Näin siksi, että varsin huomattava osuus sivistysjärjestöjen menoista on vielä 80 %:n valtionapusäännösten ulkopuolella. Myöskään ehdotettu 80 %:n korvattavuus eri toimintojen kuluista ei todellisuudessa nouse lähellekään 80 %:n tasoa, kun laskentaperusteena käytetään toiminnasta aiheutuneita todellisia kustannuksia.

Toiminnaltaan erilaajuisille opintokerhoille on vahvistettava erisuuruiset valtionavun enimmäismäärät. Myös toiminnan eritasoisuus on huomiotava. Siksi kirjeopiskelumutoa käyttäville kerhoille on vahvistettava muita korkeampi valtionavun enimmäismäärä. Yhteiskunnallisia ja yleissivistäviä aineita opiskeleville kerhoille tulisi vahvistaa muita kerhoja korkeampi valtionapu. Tämä mahdollisuus tulisi näkyä lakitekstissä.

Kurssilaisten majoitus- ja ylläpitokustannukset tulee ottaa valtionavun piiriin, koska opinto-ohjaajakoulutuksessa lyhyet internaattikurssit ovat osoittautuneet opetuksellisesti tehokkaimmiksi. Kohderyhmä on rajattava opinto-ohjaajien lisäksi koskemaan myös muuta opintotoiminnan järjestämisessä ja ohjaamisessa tarpeellista henkilökuntaa. Erittäin keskeisellä sijalla Työväen Sivistysliitto TSL näkee organisaattoreina toimivat jäsenjärjestöjen perusyhdistysten opintosihteerit sekä opintotoiminnan neuvojina toimivat paikallisten opintojärjestöjen opintoneuvojat.

Avustusehdotuksesta Työväen Sivistysliitto TSL toteaa mm. että uusilla säädöksillä tulee turvata riittävä työvoima opintokeskusten käyttöön. Sen keskeisen merkityksen vuoksi tulisi riittävän työvoiman turvaamisesta sisällyttää maininta lain perusteluihin. Tällöin on oltava maininta erikseen opintokeskuksen palveluksessa olevasta alueellisesta ja keskustoimistoon sijoitetusta työvoimasta.

TSL totesi lausunnossaan lisäksi, että on turvattava joustava siirtyminen vanhasta valtionapujärjestelmästä uuteen ja välttää siirtymävaiheen kitkatekijät. Siksi jo opintokeskuksen omistuksessa olevat rakennukset tulee hyväksyä lain piiriin.

Lausunto Kulttuuritoimintakomitean mietinnöstä

Kuultuaan Työväen kuvataidetoimikuntaa, Työväen elokuvatoimikuntaa, Työväen radio- ja tv-järjestöä sekä TSL:n kirjallisuustoimikuntaa esitti TSL lausuntonaan mm., että Kulttuuritoimintakomitean mietintöä sekä komitean tekemiä esityksiä on pidettävä mittavana askeleena kohti suunnitelmallisempaa kulttuuritoiminnan tukemista sekä kulttuurihallintomme järjestämistä kestäväälle pohjalle.

Erityisellä mielihyvällä TSL panee merkille komitean pyrkimykset tasa-arvon aikaansaamiseen kulttuuritoimintaan sekä siihen, että moniarvoinen kulttuuritoiminta saisi paljon nykyistä laajemmin yhteiskunnan tukea, sanottiin TSL:n lausunnossa.

TSL yhtyi komitean näkemykseen kulttuurihallintomme saattamisesta vakiintuneelle, lakisäätteiselle pohjalle ja kannatti komitean esitystä järjestelmäksi, jonka mukaan kunnat ja niiden alueella toimivat järjestöt saisivat lakisäätteisistä valtionapua kulttuuritoimintaansa.

Lausunnossa todettiin lisäksi, että jo ennen kokonaisuudistuksen toteuttamista on ryhdyttävä kulttuuritoiminnan ohjauksen voimakkaaseen kehittämiseen. Hyvän pohjan tälle työlle luo komitean tekemä esitys ohjaajakoulutuksen järjestämiseksi. Valmistelun yhteydessä on kuitenkin perusteellisesti selvitettävä erilaiset mahdollisuudet koulutuksen järjestämiseksi. Missään tapauksessa ei saa mennä muodolliseen, pelkästään määrättyihin oppisuorituksiin perustuvaan kulttuuri- ja taideohjaajien koulutukseen. Käytännön työssä, järjestöissä sekä omakohtaisen kokemuksen kautta hankitulle taidolle ja kokemukselle on annettava vähintään muodollista koulutusta vastaava merkitys ohjaajien pätevyyttä arvioitaessa.

Lausunnossa kiinnitettiin huomiota eri alojen toimintojen niveltämiseen toisiinsa sekä läänin- että kuntatasolla. Komitean mietinnössä on eräitä epäselvyyksiä jäänäköjä kohtia nimenomaan tässä.

TSL korosti lausunnossaan, että komitea on kannatettavalla tavalla ja ennakkoluulottomasti lähtenyt siitä, että koululaitoksessa sekä vapaan sivistystyön eri osa-alueilla käytetään samoja opettaja- ja ohjaajavoimia. Tämän esityksen toteutuessa on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että opettajille ja ohjaajille annetaan riittävät tiedot, jotta he voisivat selviytyä aikuis-koulutuksen erityisongelmista.

Työväen Sivistysliitto kiinnitti erityistä huomiota ns. hakevan toiminnan tarpeellisuuteen kulttuuritoimintaa järjestettäessä. Vaikka kulttuuriesteiden poistamiseen ja kulttuuritoiminnan laajentamiseen ja tukemiseen käytettäisiin kaikki komitean esittämät keinot, jää kuitenkin jäljelle erityisryhmä, joiden tavoittamiseen tarvitaan erityistoimia.

Tämän vuoksi Työväen Sivistysliitto esitti kulttuuritoiminnan uudistamissuunnitelmissa kiinnitettäväksi erityistä huomiota hakevan toiminnan kehittämiseen.

XI Liiton talous

Liiton taloutta on edelleen leimannut toiminnan jatkuva kasvu, joka on aiheuttanut käyttövarojen niukkuutta.

Kokonaistuotot ja kulut olivat 3 688 341,30 markkaa. Kasvyä oli edelliseen vuoteen verrattuna 38,1 %.

Liitto sai valtionapua 1 307 000 markkaa, josta ruotsinkielisen sihteeristön osuus oli 59 000 markkaa. Oppilasavustukset Geneve-koululle ja Manchester-kurssille olivat 46 800 markkaa. Opintokerhot saivat valtionapua 543 391 markkaa. Liiton muut tulot olivat 1 791 150,30 markkaa.

Liiton palkat ja palkkiot olivat tilikaudella 1 179 256,36 markkaa, eläkkeet 34 056 markkaa ja sosiaalikulut 165 504,87 markkaa. Liiton vuokratulot olivat 92 856 markkaa. Liiton korkokulut olivat 36 309,28 markkaa.

Valtionapujen osuus liiton tuloista oli 42,2 %. Jäsenmaksujen osuus liiton tuloista oli 14,8 % joka on viisi prosenttiyksikköä vähemmän kuin edellisenä vuotena, Liiton omat tulot olivat 43 %.

Työväen Sivistysliiton kurssikeskuksen Ranta-Taivalan toinen rakennusvaihe saatettiin loppuun. Kurssikeskuksen loipulliset rakennuskustannukset ilman poistoja olivat 790 703,09 markkaa.

Täytettyään kurssikeskuksen lunastamisen ehtona olleen rakentamisen liitto osti kurssikeskuksen tontin rakennuksineen Kuopion kaupungilta 35 200 markalla omistukseensa.

Folke Bernadotte Muistosäätiön liitolle myöntämä 6 500 markan avustus on käytetty kansainväliseen toimintaan.

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n tilinpäätös 31.31. 12. 1974

Tase 31. 12. 1974

Vastaavaa

Rahoitusomaisuus			
rahat ja pankkisaamiset	365 634,45		
Saamiset	24 515,45		
Siirtosaamiset	9 675,85	399 825,75	
Vaihto-omaisuus			
Kirjat ja äänilevyt	43 694,16		
Kioskin varasto	2 015,83	45 709,99	
Käyttöomaisuus ja muut pitkävaikuttiset menot			
Kurssikeskus			
Tontti	35 200, —		
Rakennukset	680 422,42		
Kalusto	32 282,67	747 905,09	
Toimisto			
Kalusto	9 877,53		
Kirjasto	1, —	9 878,53	
Osakkeet ja osuudet		161 203,43	
		<u>mk</u>	<u>1 364 522,79</u>

<i>Vastattavaa</i>			
<i>Vieras pääoma</i>			
<i>Lyhytaikainen</i>			
Velat	462 566,94		
Korkovelat	17 873,72		
<i>Siirtovelat</i>			
Veroennakot stm.	43 599, —		
Muut siirtovelat	36 374,18	560 413,84	
<i>Pitkäaikainen</i>			
Lainat		415 000, —	
<i>Varaukset</i>			
Piiritoimistovaraus		31 000, —	
<i>Oma pääoma</i>			
Peruspääoma	10 000, —		
Käyttöpääoma	330 000, —		
Muu pääoma, edell. vv.			
yli jäämät	16 754,13		
Tilikauden ylijäämä	1 354,58	18 108,95	358 108,95
		mk	1 364 522,79

Tuloslaskelma 1. 1. 1974 — 31. 12. 1974

Varsinainen toiminta

A. Opinto-osasto

Tuotot

Valtionapu	493 000, —		
Kerhojen valtionapu	543 391, —		
Muut tuotot	70 973,75	1 107 364,75	

Kulut

Kerhojen valtionapu	543 391, —		
Toimintakulut	679 396,58	1 222 787,58	— 115 422,83

B. Kirjeopisto

Tuotot	360 963,43		
Kulut	514 595,74	— 153 632,31	

C. Kulttuuriosasto

Tuotot

Valtionmapu	137 000, —		
Muut tuotot	289 871,59	426 871,59	

Kulut	647 266,31	— 220 394,72	

D. Järjestötiedotus — ja kansainvälinen toiminta

Tuotot

Oppilasavustukset	46 000, —		
Muut tuotot	51 831,26	98 631,26	
Kulut		343 502,87	— 244 871,61

E. Talousosasto

(yhteiset jakamattomat tuotot ja kulut)

Tuotot	135 658,67		
Kulut	860 821,94	— 725 163,27	
		— 1 459 484,74	

Varainhankinta

Jäsenmaksut	458 811,60		
Lahjoitukset	123 050, —		
Muut tuotot	299 990, —		+ 881 851,60
Korkokulut		— 36 309,28	

Omatoiminen kulujäämä	— 613 942,42		

Yleisavustukset

Valtionapu kansansivistysjärjestöille	+ 677 000, —		
Ruotsinkielisen sihteeristön osuus	— 27 000, —		

Poistot:

Kalustosta	18 068, —		
Kiinteistöstä	16 635, —	— 34 703, —	

Tilikauden ylijäämä

mk + 1 354,58

Tilinpäätöksen liitetiedot

Eläkevastuut

Liiton eläkesäännön mukaisista lisäeläkkeistä johtuva vastuu oli 31. 12. 1974 mk 134 640,-

Oman pääoman erien lisäykset ja vähennykset tilikauden aikana

Oma pääoma 1. 1. 1974	26 754,37		
Peruspääomaan	— 10 00, —		
Ylijäämättilille	16 754,37		

Oma pääoma 31. 12. 1974

Peruspääoma	10 000, —		
Ylijäämättili	16 754,37		
Tilikauden ylijäämä	1 354,58		
Käyttöpääoma (uusi)	330 000, —		

358 108,95

Oma pääoma yhteensä

mk 358 108,95

Liittotoimikunta ehdottaa, että tilikauden ylijäämä 1 354,58 markkaa jätetään oman pääoman ylijäämätilille.

Helsingissä helmikuun 24 päivänä 1975

Työväen Sivistysliitto TSL ry

Liittotoimikunta

Sakari Kiuru puheenjohtaja

Meeri Kalavainen

Leena Koljonen

Pekka Heinonen

Pertti Hynynen

Aimo Kairamo

Eugén Kaukolampi

Outi Nurmi

Veikko Oittinen

Arvo Salo

Matti Suhonen

Risto Talonen

Pentti Öhman

Tilintarkastuskertomus

Työväen Sivistysliitto TSL ry:n vuoden 1973 edustajakokouksen valitsemina varsinaisina tilintarkastajina olemme suorittaneet mainitun yhdistyksen vuoden 1974 tilien ja hallinnon tarkastuksen. Olemme suorittaneet useampia osatarkastuksia sekä varsinaisen vuositarkastuksen, joiden perusteella esitämme liittotoimikunnalle edelleen edustajakokoukselle esitettäväksi seuraavaa:

1. Tilinavaus on yhdenmukainen edellisen vuoden vahvistetun tilinpäätöksen kanssa.
2. Kirjanpitoviennit perustuvat hyväksyttäviin tositteisiin. Tositteet ovat tileille oikein kirjatut. Valvontatilintarkastajaksi valittu Matti Saimanen on suorittanut valvontatarkastusta. Mielestämme kirjanpitoa on hoidettu huolellisesti ja yhdistyksen toimintaan sopivalla tavalla ja se antaa tarpeelliset ja oikeat tiedot liiton taloudesta. Ruotsinkielisellä yhteistyöllä on liittotoimikunnan hyväksymän ohjesäännön mukaan omat tilintarkastajansa.
3. Pankkitilien saldot olivat yhdenmukaiset pankkien vastakirjojen tai muiden ilmoitusten kanssa. Käteiskassa, johon sisältyvät myös Väinö Voionmaan Säätiön käteisvarat, on suoritetuissa kassantarkastuksissa todettu olleen kunnossa.
4. Arvopaperit olivat kirjanpidon mukaiset ja tallella.
5. Tilinpäätös osoittaa 1 354,58 markan suuruista ylijäämää vuodelta 1974. Taseen loppusumma on 1 364 522,79 markkaa.
6. Tarpeelliset vakuutukset ovat voimassa.
7. Tutustuimme kertomuskauden ajalta hallintoelinten pöytäkirjoihin.
8. Olemme saaneet käyttöömmä haluamamme tiedot ja asiakirjat.

Tarkastuksen johdosta saamamme käsityksen mukaan Työväen Sivistysliitto TSL ry:n tilejä ja hallintoa on asiakirjojen ja muiden tietojen perusteella hoidettu vuonna 1974 kirjanpitolain ja hyvän kirjanpitotavan sekä järjestöjen sääntöjen, kokousten päätösten ja tarkoituserien mukaan.

Edellä olevaan viitaten ehdotamme,

— että tilinpäätös vahvistetaan ja

— että vastuuvuokkoisille myönnetään vastuuvapaus tilivuodelta 1974.

Helsingissä 7. päivänä maaliskuuta 1975

Kalevi Koskivirta

HTM

Paavo Friman

Yhdistyksen varsinaiset tilintarkastajat